

Purple Pact* Feministlik majanduskäsitlus

https://womenlobby.org/IMG/pdf/purplepact_publication_web.pdf

- Patriarhaat
- Kaasav ühiskond
- Maksuõiglus
- Enamat kui vaid sisemajanduse kogutoodang
- Demokraatia
- Feministlik tulevik
- Interseksionaalsus**
- Eelarved
- Inimväärne töö
- Hooldusmajandus

Koostaja: European Women's Lobby

European Women's Lobby (EWL) on 1990. aastal asutatud Euroopa suurim naisorganisatsioonide ühendus, kuhu kuulub üle 2000 naisorganisatsiooni, kes võitlevad ühise nägemuse eest feministlikust Euroopast.

Käesolev väljaanne on koostatud Euroopa Liidu programmi "Õigused, võrdõiguslikkus ja kodakondsus" (2014-2020) rahalisel toetusel. Käesoleva väljaande sisu eest vastutab üksnes EWL ja seda ei saa mingil juhul pidada Euroopa Komisjoni seisukohtade väljenduseks.

Mõiste '*Purple Pact*' on inspireeritud feministliku majanduse (*Purple Economy*) kontseptsioonist, mille sisuks on sooliselt võrdõiguslik ja jätkusuutlik majandus.

* *Purple Pact* tähistab feministlikku majanduskäsitlust. Sõna feminism kasutatakse tänapäeval paljudes tekstides naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse tähenduses. https://en.wikipedia.org/wiki/Feminism_and_equality

** Interseksionaalsus on analüütiline tööriist, mis püüab välja selgitada, kuidas vastastikmõjus võimusuhted mõjuvad neile, kes on ühiskonnas kõige tõrjutumad. Interseksionaalsus on seisukoht, et inimest iseloomustavad eri aspektid nagu klass, rass, seksuaalne sättumus, puue ja sugu ei eksisteeri üksteisest eraldi, vaid on keeruliselt põimunud. <https://et.wikipedia.org/wiki/Interseksionaalsus>

Sisukord

	lk
Eessõna	3
Kokkuvõte	5
Sõnastik	7
Eesmärgipüstitus	10
Feministlik nägemus majandusest	11
Feministliku majanduse ülesehitamise teetähised	12
1. peatükk Feministliku majanduse poole: kaasava ühiskonna ülesehitamine Euroopas	12
1.1. Feministlik lähenemine makromajandusele	12
1.2. Interseksionaalsus - kaasav lähenemine feministlikule majandusele	13
1.3. Naiste hüvangule ja kõigi heaolule suunatud fiskaalpoliitika	14
1.4. Soolist võrdõiguslikkust edendavate eelarvete koostamine: riigi rahanduse ja majanduspoliitika suunamine naiste ja meeste võrdõiguslikkuse saavutamiseks	15
1.4.1. Soolist võrdõiguslikkust edendavad eelarved tähendavad soolõimet	15
1.4.2. Kiireloomuline keskendumine sõjalistele kulutustele	16
1.5. Inimväärlikus ja naistevastase vägivalla hind	17
1.5.1. Pole müügiks: naiste ja tüdrukute kehade kaubaks muutmise vastu	17
2. peatükk Kõigi heaolu tagav hooldusmajandus: hooliva ühiskonna ülesehitamine inimeste ja planeedi hüvanguks	18
2.1. Hooldus - feministliku majanduse selgroog	19
2.2. Hooldusmajanduse feministlik käsitlus	19
2.2.1. Hooldus kui investering	19
2.2.2. Hooldus kui õigus	20
2.2.3. Hooldus ja iseseisev elu: ühe mündi kaks poolt	20
2.2.4. Euroopa hoolduskokkulepe	
3. peatükk Feministliku tuleviku ülesehitamine: naised, tööhõive ja muutuva tööturu väljakutsed	21
3.1. Feministlik majandus ning tasustatud ja tasustamata töö muutuv iseloom	21
3.2. Naiste praegused ja tulevased väljakutsed tööturul	21
3.2.1. Vananev ühiskond ja hooldusvajadus	22
3.2.2. Interseksionaalsuse väljakutsed Euroopa tööturul	22
3.2.3. Digitaalrajanduse väljakutsed - naiste väljakutsed jäävad samaks nii internetis kui väljaspool interneti	23
3.2.4. Inimväärne töö juhutöömajanduses	24
4. peatükk Soovitused: Purple Pact: Üleskutse sidusrühmadele meetmete võtmiseks (inglise keeles, vt https://womenlobby.org/IMG/pdf/purplepact_publication_web.pdf , lk 27-36)	

Eessõna

Kuna Euroopa institutsioonide eesotsas on uued liidrid - nt Euroopa Komisjoni presidendiks on esmakordselt naine, kes juhib sooliselt tasakaalustatumat komisjoni; Euroopa Parlamenti on valitud rohkem naisi kui kunagi varem ning ka Euroopa Keskpanga (EKP) presidendiks on esimest korda naine - teeb EWL pingsalt tööd selle nimel, et EL asetaks naiste õigused oma poliitikakujunduse keskmesse. Samal ajal kui Euroopa institutsioonid arutavad tulevase poliitilisi ja majanduslikke strateegiaid, taotleb EWL feministliku Euroopa, sh feministliku majanduse üleshitamist, mis tugineb hooldusele, sotsiaalsetele õigustele, võrdõiguslikkusele ning naiste ekspluateerimise ja naistevastase vägivalla lõpetamisele. Me nõuame, et naiste õigused asetataks ELi tulevase makromajandusliku poliitikaraamistiku keskpunkti.

Me näeme jätkuvalt, et Euroopas kehtestatud ranged kokkuhoiumeetmed mõjutavad eelkõige naisi. Töötus, ebakindlad töökohad ja kasvav ebavõrdsus ning lisaks sotsiaalkaitse, hoolekande ja pensioniskeemide olukorra halvenemine mõjutavad eelkõige sisserändajatest naisi, noori naisi, vaesuses elavaid naisi ja puuetega naisi. Kuna töökohtade ja töö enda tulevik on pingestunud, oleme tunnistajaks majanduse ja ühiskonna ümberstruktureerimisele. Sellega võib kaasneda surve naistele pöörduda tagasi traditsiooniliste soorollide juurde kodus, mis võib veelgi suurendada ekspluateerimise ja vägivalla ohtu.

Kliimakriisist tingitud vajadus kiireloomuline majanduslike muudatuste järele nõuab naiste õiguste ja keskkonna vaheliste seoste mõistmist. Pariisi lepingus ja säästva arengu eesmärkides sätestatud Euroopa valitsuste kohustuste raames peab EL mängima otsustavat rolli Euroopa rohelise pakti vastuvõtmisel, et toetada soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks vajalikke muudatusi, luua kõigile töökohti ning tagada praeguste ja tulevaste põlvkondade heaolu.

Purple Pact on meie ühine panus feministlikesse aruteludesse Euroopa tuleviku üle ajal, mil Euroopa elanikud ja liidrid otsivad lahendusi arvukatele globaalsetele väljakutsetele. Käesolevas dokumendis analüüsitakse kriitilisest feministlikust vaatenurgast praegust majandussüsteemi, et pakkuda radikaalseid majanduspoliitilisi muudatusi feministlikel põhiväärtustel tugineva uue ja kaasava majandusraamistiku loomiseks.

EWLi *Purple Pact* lähtub naiste täielikust osalemisest kõigis eluvaldkondades ja kõigi erinevate naiste võrdsest esindatusest kõigil otsustamise tasanditel, sealhulgas majandusotsuste tegemisel. Selle eesmärgiks on ehitada üles kaasav ning kõigi heaolu tagav majandus. Dokument keskendub üldkättesaadavale sotsiaalhoolekandesüsteemile ning seda toetavale infrastruktuurile, mis suudab pakkuda kõikidele sotsiaal- ja hooldusteenuseid ning kvaliteetseid teenuseid, mis on juurdepääsetavad ja taskukohased. Samuti rõhutatakse, et keskkonnaküsimused on alati olnud ning on aina enam inimõiguste ja sotsiaalse õigluse küsimused ja seetõttu feministlikud küsimused ning nad kujutavad endast feministliku majandusanalüüsi lahutamatu osa.

Purple Pact esitab tõsise väljakutse Euroopa praegusele makromajanduslikule raamistikule, mis sisaldab patriarhaadile iseloomulikke koostisosi:

- Stabiilsuse ja kasvu pakt, ELi eelarvejärelevalve ja -poliitika koordineerimise raamistik, piirangud sotsiaalkulutustele ja majanduskasvule, majanduslikult haavatavamate riikide stagnatsiooni sundimine ja majanduslanguse perioodil ülemääraste kokkuhoiumeetmete rakendamine, mis aitavad kaasa soolise ebavõrdsuse kasvule ja naiste töökoormuse kahekordistumisele.
- Sisemajanduse kogutoodang (SKT) kui riikide majandustegevuse peamine näitaja, mis mängib võtmerolli majanduspoliitika hindamisel ja kujundamisel ning otsuste tegemisel makro- ja mikromajanduse tasandil. Kui valitsused jätaavad tasustamata hooletöö ja vabatahtliku töö väärtuse SKTst välja, siis eiravad nad sellise töö olulist panust ühiskonna ja majanduse heaolusse. Kui ressursimahukast tootmisest tulenevat keskkonnakahju ei arvestata, annab see ohtlikke signaale avaliku ja erasektori otsustajatele, soodustades investeringuid ja tarbimist seoses tegevustega, mis on edasisese jätkusuutlikkuse seisukohast kahjulikud. Sellised väljajätmised on eriti tõsised, arvestades, et Euroopa rahvamajanduse ja regionaalse arvepidamise süsteem (ESA 2010, lisatud määrusele EL 549/2013)¹, mille kohaldamine on liikmesriikidele kohustuslik, sisaldab peamisi

inimõigusi kahjustavaid illegaalseid tegevusi, nagu prostitutsioon, uimastitootmine ja -kaubandus ning salakaubavedu.

- Haridusele, koolitusele ja kultuurile tehtavaid riiklikke kulutusi käsitletakse rahvamajanduse arvepidamises avaliku sektori tarbimiskulutustena mõistmata, et need on olulised investeeringud majanduse jätkusuutlikkuse tagamiseks ning kasvava koormuse vältimiseks tervishoius, kuritegevuse ja töötusega võitlemises jne.
- Majanduse liigne keskendumine finantstegevusele, kus raha toodab raha väikesele hulgale kapitalituludest elavatele inimestele, kahjustab otseselt tootlikku tegevust, mis on enamiku inimeste tööhõive ja heaolu allikaks.
- Riikidevaheline ebaaus maksukonkurents, tööjõutulu kapitalitulust palju kõrgema määraga maksustamine ja suurte rahvusvaheliste korporatsioonide väärastunud 'maksuplaneerimisstrateegiate" lubamine viib tegelikkuses maksudest kõrvalehoidmiseni ning toidab majanduslikku ja poliitilist korrupsiooni.
- Maksuparadiiside säilitamine Euroopa riikides või Euroopa jurisdiktsiooni all süvendab maksudest kõrvalehoidmise võimalust kõrge sissetulekuga töötajate ja ettevõtete jaoks ning aitab kaasa riigieelarve ja sotsiaalkindlustussüsteemide dekapitaliseerimisele, nõrgestab heaoluriiki, õõnestab sotsiaalset ühtekuuluvust ja Euroopa sotsiaalmudeli humanistlikku õigusraamistikku.

Purple Pact puhul oleme toetunud EWL-i varasemale tegevusele kokkuhoiupoliitika, hooldusmajanduse, vaesuse ja sotsiaalsete õiguste valdkonnas. Käesolev dokument on koostatud tänu EWL-i feministliku majanduse töögrupis osalevate suurepärase naiste panusele ja seisukohtadele. Töögrupp jätkab käesolevas dokumendis esitatud kontseptsioonide, ideede ja soovitude edasiarendamist, süvendamist ja avardamist. Kuna töötame selle nimel, et levitada ja süvendada oma nägemust feministlikust majandusest, siis teeme koostööd oma liikmete ja liitlastega, et lülitada feministlikud nägemused EL-i tulevastesse majandus- ja tööhõivestrateegiatesse.

Joanna Maycock, EWL peasekretär

Ana Sofia Fernandez, EWL asepresident

Kokkuvõte

Majandusprotsessid avaldavad tohutut mõju ühiskonnaelule, sugudevahelistele suhetele ning naiste ja meeste võrdõiguslikkusele.

Käesolev dokument annab feministlikult vaatenurgast lähtuva kriitilise hinnangu praegusele majandussüsteemile ning pakub välja radikaalsed majanduspoliitilised muudatused, et rajada feministlikele põhväärtustele tuginev vundament uuele ning kaasavale majandusele.

Purple Pacti lähtekohaks on kõigi erinevate naiste täielik osalemine kõikides eluvaldkondades ning võrdne esindatus kõikidel otsuste tegemise, sh majandusotsuste tegemise tasanditel.

See on demokraatlike, universaalsete, võõrandamatute ja jagamatute inimõiguste vundament. Selle eesmärgiks on luua kõigi inimeste heaolu arvestav kaasav majandus. Sellise majanduse keskmes on kõigile kättesaadav sotsiaalhoolekandesüsteem ning seda toetav infrastruktuur, mis suudab pakkuda kõikidele sotsiaal- ja hooldusteenuseid ning kvaliteetseid teenuseid, mis on kättesaadavad ja taskukohased. See rõhutab ka asjaolu, et keskkonnaküsimused on alati olnud ning on järjest enam inimõiguste ja sotsiaalse õigluse küsimused ja seetõttu feministlikud küsimused ning kujutavad endast feministliku majanduse lahutamatu osa.

Dokumendis on kolm osa, mis käsitlevad feministliku hooldusmajanduse kolme tugisammast, mis on dokumendis feministliku majandusmudeli* kontseptsioonina kokku võetud.

1. peatükk. Feministliku majanduse poole: kaasava ühiskonna ülesehitamine Euroopas

Esimeses peatükis käsitletakse Euroopa praegusest makromajanduspoliitilisest lähenemisest tõusetuvaid probleeme, sealhulgas raha-, fiskaal- ja maksupoliitika küsimusi. See näitab, et niinimetatud 'sooneutraalne lähenemine' avaldab laastavat mõju naistele ja looduskeskkonnale, sealhulgas teistele liikidele peale inimese. Sellega luuakse seos looduskeskkonna ärakasutamise ja allakäigu ning naiste allasurutuse ja rõhumise vahel. Soo, etnilise, rassilise ning globaalse sotsiaalse ebavõrdsuse põimumise tõttu kujutavad kliimamuutused endast feministlikku probleemi.²

Niisuguse lähenemisega propageeritakse kaasavat lähenemist makromajandusele ning tullakse välja feministliku majanduse ideega, mille eesmärgiks on integreerida sooline aspekt fiskaal-, majandus- ja tööhõivepoliitikasse ning asetada abivajajate eest hoolitsemine makromajandusliku poliitikakujundamise keskmesse kõigi inimeste heaolu ning looduskeskkonna kaitsmise eesmärgil.

2. peatükk. Hooldusmajandus kõigi heaolu huvides: Inimeste ja planeedi eest hooliva ühiskonna ehitamine

Feministlikus majanduses on hooldus ühiskonna selgrook, tänu millele ühiskond üldse toimib. Just 'nähtamatu tasustamata panus majandusse' on see, mida on seni vähe hinnatud ja arvestatud. See hõlmab nii laste, eakate, haigete kui ka puuetega inimeste eest hoolitsemist, samuti selliste kodutööde tegemist nagu koristamine ja toiduvalmistamine. Feministliku majanduse eesmärgiks on hoolduse integreerimine inimõiguste raamistikku, millega tunnustatakse hooldajate ja hooldatavate õigusi ning nende suutlikkust iseseisvalt toimida ja vabu valikuid langetada. Selles rõhutatakse, et riik peab üles ehitama ja kindlustama kõigile kõrgeimatele kvaliteedistandarditele vastavad hoolduse infrastruktuurid ja teenused ning samuti investeerima kodanikuühiskonna iseorganiseeritud hooldusstruktuuridesse. Feministlik hooldusmajandus pakub välja uue Euroopa hoolduskokkulepe.

* *Purple Economy* – feministlik majandus(mudel)

3. peatükk. Feministliku tuleviku ülesehitamine: naised, tööhõive ja muutuva tööturu väljakutsed

Praegu seisab maailm silmitsi suurte tööhõiveprobleemidega ja see puudutab eriti naisi. Samas on sissetulekute ebavõrdsus kasvanud nii riikide vahel kui riikides sees. Selles peatükis juhitakse soolisest aspektist tähelepanu tulevase tööturu väljakutsetele (vananemine, ebatüüpilised töövormid, juhutöömajandus*, ränne ja interseksionaalsus jne). Peatükis väidetakse, et nimetatud väljakutsete kontekstis tuleb naistele tagada inimväärne töö, turvalisus, isiklik areng ja nende vajadusi rahuldav sotsiaalkaitsesüsteem.

Analüüsile ning feministlikku majandust puudutavatele ettepanekutele tuginedes pakub dokument Euroopa ning riikide poliitikakujundajatele igakülgsed ning hästi ajastatud soovitusi *Purple Pacti* elluviimiseks. See on üleskute kujundada Euroopa majandus ümber Euroopa majandusraamistiku feministlikust käsitlusest lähtuvalt.

SÕNASTIK

Traditsioonilised majandusmudelid

MAJANDUSTEADUS on sotsiaalteadus, mis on rajatud ja tugineb poliitilisele ideoloogiale, nt nagu liberalism, uusliberalism jne.

Praegune majandusmudel seab esikohale isikliku heaolu ja kasumi teenimise, mis oli ja on valitseva majandusüsteemi käivitavaks jõuks alates kapitalismist kuni uusliberalismini. Selline mudel ei toeta jätkusuutlikku arengut, kuna on süstemaatiliselt eiranud nn mittetootliku tööd, st naiste nähtamatut panust majandusse.

MAKROMAJANDUS on majandusteaduse haru, mis on seotud peamiste ja üldiste majandusteguritega, nagu intressimäärad ja tootlikkus riigi tasandil.

Allikas: Oxfordi sõnastik

SISEMAJANDUSE KOGUTOODANG (SKT)

Ühe aasta jooksul riigis toodetud kaupade ja teenuste koguväärtus.

Feministlikud majandusterminid

FEMINISTLIK MAJANDUSTEADUS viitab feministlikust perspektiivist lähtuval arenevale majandusteaduse harule.

Feministlikku majandusteadust seostatakse sageli heaolumajandusega või töö-ökonomikaga, kuna ta rõhutab laste heaolu ning töö enda väärtust vastukaaluks turule orienteeritud tootmisele, mis on klassikalise majandusmudeli keskmes.

Feministlik majanduskäsitlus püüab naiskõrval näha ka võimalikult paljude erinevate gruppide probleeme, arvestades inimeste vanust, sugu, puuet/puude puudumist, rassi, klassi ja teisi tegureid.

Allikas: <http://www.academicroom.com/topics/what-is-feminist-economics> Vt ka Atria Glossary of Atria feminist economics

FEMINISTLIK VAATENURK SISEMAJANDUSE KOGUTOODANGULE (SKT)

Feministlikud majandusteadlased väidavad, et majanduslikku edu ei saa mõõta üksnes turuhindades väljendatud kaupade ja teenustega,

* Juhutöömajanduse (*gig economy*) all tuntakse olukorda, kus tööturul pakutavast moodustavad suure osa ajutise iseloomuga tööd. <https://et.wikipedia.org/wiki/Juhut%C3%B6%C3%B6>

RAHVAMAJANDUSE KOGUTOODANG (RKT)

Ühe aasta jooksul riigis toodetud kaupade ja teenuste koguväärtus, mis võrdub SKT + välisinvesteeringute puhastulu.

SKT mõõdab riigis teatud perioodil (näiteks kvartalis või aastas) toodetud (lõppkasutaja poolt ostetud) lõpptoodete või -teenuste rahalist väärtust. IMF, 2016

SKT näitab ära riigi majanduse 'tervisliku seisundi' ja 'jõukusastme', samas jätab ta arvestamata nähtamatu panuse, mida annavad traditsiooniliselt tööjõu hulka mittearvestatavad tegurid, nt tasuta töö ning keskkonnamõjud.

SOTSIAALNE REPRODUKTSIOON

See on kontseptsioon, mille pakkus algselt välja Karl Marx oma teoses *Das Kapital* (1867); tegu on tema laiema taastootmisidee edasiarendusega. Selles „rõhutatakse struktuure ja tegevusi, mis kannavad sotsiaalset ebavõrdsust ühest põlvkonnast teise.“ (Christopher B. Doob, 2003). Prantsuse sotsioloogi Pierre Bourdieu järgi esineb nelja liiki sotsiaalset taaastootmist toetavat kapitali: finantskapital, kultuuriline kapital, inimkapital ja sotsiaalne kapital.

kuna need ei peegelda kogukulusid ja -kasu, mida nad majandusliku ja sotsiaalse arengu seisukohast ühiskonnale kaasa toovad. Mõõta tuleb ka inimeste ja keskkonna heaolu. Majanduse tulemusnäitajate hindamiseks ei piisa ainult jõukuse või tulude jaotusest.

Feministlikud majandusteadlased ja filosoofid (näiteks Amartya Sen, Martha Nussbaum, Ingrid Robeyns jt) on mõõdikuteks pakkunud SKT alternatiive, nagu suutlikkuspõhine lähenemine* ja inimarengu indeks (mis arvestab kolme tegurit: oodatavat eluiga sünnihetkel/tervist, teadmisi/haridust ja elatustaset/sissetulekut).

Marilyn Waring oli üks esimesi feministe, kes rõhutas oma raamatus *If Women Counted: A New Feminist Economics* (1988), et SKT on „ebapiisav arengunäitaja“, kuna naiste ja looduse panuse väärtuse mittearvestamine viib majandusotsuste puhul „maailma jaoks kohutavate tagajärgedeni“.

FEMINISTLIK VAATENURK SOTSIAALSELE REPRODUKTSIOONILE

Mittepalgaline sotsiaal-reproduktiivne tegevus on vajalik palgatöö eksisteerimiseks, lisandväärtuse akumulereerumiseks ning kapitalismi kui sellise toimimiseks. Ükski neist poleks võimalik ilma majapidamistöode, lastekasvatuse, õpetamise, hoolduse ning paljude muude tegevusteta, mis aitavad toota uusi ja täiendada olemasolevaid töötajate põlvkondi ning säilitada sotsiaalseid suhteid ja ühiseid arusaamasid. Sotsiaalne taastootmine on kapitalistlikus ühiskonnas majanduse ja tootmise hädavajalikuks tingimuseks. Allikas: Nancy Fraser (2016)

* Suutlikkuspõhine lähenemine (*capabilities approach*) esitab sotsiaalse arengu käsitluse, mis seab esikohale inimeste tegeliku vabaduse midagi teha või olla. Suutlikkuse hindamisel võetakse arvesse nii inimese ressursse kui ka võimet ja võimalusi neid kasutada. Selle käsitluse kohaselt on inimese elu kombinatsioon seisunditest ja toimingutest (*beings and doings*) ning vabadusest nende vahel valida. Seda valikut nimetatakse võimekuseks/suutlikkuseks (*capabilities*). Teisisõnu mõistetakse neid seisundeid ja toiminguid kui saavutusi ning võimekust/suutlikkust kui võimalusi, mis inimestel realselt on, tuues seega mängu õigused ja vabaduse (Sen). file:///C:/Users/irual/AppData/Local/Temp/Sotsiaaltrendid_6.pdf

TÄNAPÄEVA PATRIARHAAT JA TEMA VÄLJENDUSVORMID

Patriarhaadile iseloomulikud jooned

- Lahutab avaliku ja privaatsfääri;
- Toetub naiste süstemaatilisele ekspluateerimisele;
- Käsitleb privaatsfääri 'majapidamisena', mille põhjal saadakse statistilised andmed sissetuleku, (ressursi)jaotuse ning sotsiaalsete õiguste kohta (elukaaslane, ülalpeetavad jne), eeldades, et majapidamistes valitseb sooline võrdõiguslikkus;
- Tugineb kapitalistlikule süsteemile, mis põhineb eraomandil ning mis on orienteeritud kasumi teenimisele;
- Keskendub homo economicusele* ja isiklikule tarbimisele;
- Loob töökohti üksnes turu vajaduste rahuldamiseks;
- Arvestab ainult nähtavat (kaubad, teenused, finantstooted ...);
- Käsitleb eelarveid ning investeringuid 'neutraalsetena';
- Omistab riigile piiratud rolli;
- Näeb ühiskondliku normiga sobituvat 'töötajana' meest kui leivateenijat, mis määrab ka sotsiaalsed õigused (pensionid, maksud jne);
- Ekspuateerib looduskeskkonda ning loomi (non-human animals).**

FEMINISTID VAIDLUSTAVAD OLEMASOLEVAT SÜSTEEMI, MÄRKIDES ET

- privaatsfäär tähendab ühtlasi poliitilist, siia kuulub ka igasugune meeste vägivald naiste vastu;
- naised on omaette isikud;
- feminism hindab nähtamatut ja tasustamata tööd;
- võrdõiguslikkuse keskseks kontseptsiooniks on 'võrdse leivateenija – võrdse hooldaja' mudel;
- inimesed soovivad inimväärsset ning kvaliteetset tööd palga, töötingimuste, turvalisuse, heaolu, õiguste ja kindluse mõttes (vastandina ebakindlale tööle);
- naiste kollektiivne nägemus ning solidaarsuse kollektiivsed mehhanismid on õiglasema majanduse vundamendiks;
- ressursside (ümber)jagamine on raske, kuid vältimatu, eriti mis puudutab riiklikke kulutusi, st vaja on sootundlikku eelarvestamist; kuivõrd kulutused ja investeringud pole sooneutraalsed, tuleb toetada sootundlikku lähenemist kuludele, tuludele ja investeringutele;
- riik peab jääma peamiseks 'vahendajaks' ressursside/rikkuse jaotamisel ning kollektiivsete vajaduste, investeringute ja demokraatlike süsteemide säilitamiseks vajalike tulude kogumisel.

* Homo economicus e majanduslikult mõtlej ja käituv inimene. Neoklassikalises majandusteoorias on keskne koht oma isiklikku heaolu maksimeerival majandusagendil – ettevõttel või indiviidil (*Homo oeconomicus*'el). Tavaliselt eeldatakse, et agent püüab käituda nii, et isiklik heaolu või kasum oleks võimalikult suur, enamasti ei võeta arvesse ei teiste heaolu ega sotsiaalseid suhteid. https://et.wikipedia.org/wiki/Majandusteadeus#Homo_oeconomicus

** Loomad (*non-human animals*). Sotsiaalse õigluse kaitsjate jaoks on järgmiseks võitlustandriks loomad, kelle rõhumist ehk spetsiesismi harrastab suurem osa inimkonnast seda endale teadvustamata. Ometi on loomade ekspuateerimisel ilmseid sarnasusi rassismi ja seksismiga, mis paljastuvad interseksionaalses raamistikus. <https://www.muurileht.ee/loomad-naised-ja-mustanahalised-rohumisvormide-ristteel/>

Traditsioonilised majandusmudelid

EUROOPA MAKROMAJANDUSLIK RAAMISTIK: TÄIUSLIKKUSELÄHEDASE PATRIARHAALSE MUDELI OMADUSED

- Väidab end olevat soo'neutraalse';
- Ülistab eraomandit;
- Tugineb kasvule ja tarbimisele;
- Maksimeerib eksploateerimissüsteemidega teenitavat kasumit;
- Keskendub lühiperspektiivile;
- Riskib kriisidega, reageerib kriisidele pigem kokkuhoiumeetmete kui sotsiaalsete investeeringutega;
- Mõõdab rikkust rahvamajanduse kogutoodanguga/sisemajanduse kogutoodanguga, ei arvesta tasustamata tööd;
- Kujundab raha- ja fiskaalpoliitikaid kasvumudeli, sh finantsturgude huvidest lähtudes;
- Käsitleb enamikke keskkonnategureid (nagu saastamist, bioloogilist mitmekesisust ja metsade säilitamist „välise teguritena“, kuna puuduvad turud, kus nende hindu saaks kehtestada);
- Tekitab vaesust/vaesuse feminiseerimist, naiste ja meeste ebavõrdsust/kõigi ebavõrdsust;
- Taotleb avaliku sektori/ kvaliteetsete, taskukohaste ja ligipääsetavate teenuste kokkutõmbamist;
- Õhutab kunstlikke vajadusi, kasutades 'nõudmise ja pakkumise' mudelit;
- Loob keskkonna inimeste eksploateerimise kaubastamiseks; kasumile orienteeritud ühiskonnas on kõik müügiks;
- Lahutab avaliku ja privaatse ruumi (sealhulgas naistevastase vägivalda puhul);
- Tunneb huvi vaid majandusnäitajate vastu ning allutab end rahvusvaheliste finantsinstitutsioonide diktaadile.

KASV

Ühe elaniku kohta teatud ajaperioodil toodetud kaupade ja teenuste mahu suurenemine. Kasvumudel eeldab, et ressursid on piiramatud; kui ressursid osutuvad piiratuiks, lahendatakse probleem tehnoloogia abil.

Feministlikud majandusterminid

EWL FEMINISTLIK MAJANDUSKÄSITLUS ÜLESKUTSE MAJANDUSE ÜMBERKORRAL- DAMISEKS MAKROMAJANDUSE FEMINISTILKUST KÄSITLUSEST LÄHTUDES

- Arvestab täielikult panust, mida naised majandusse juba annavad;
- Seab eesmärgiks naiste ja meeste, tütarlaste ja poiste heaolu kõikidel tasanditel;
- On inimkeskne, taotleb kõigi inimeste ja planeedi heaolu;
- Keskendub hooldusele;
- Investeerib avalikesse teenustesse;
- Hõlmab solidaarsust, võrdsust, sh võimaluste võrdsust, mittediskrimineerimist, mitmekesisuse austamist, asetab erilise rõhu interseksionaalsusele (st erinevatele üksteisega põimuvatele ning teineteist võimendavatele rühmissüsteemidele);
- Kasutab alternatiivseid majandusmõdikuid ja seiremehhanisme, mis lähevad kaugemale SKTst ning võimaldavad asju hinnata tegelikust majanduslikust väärtusest lähtudes;
- Väärtustab tasustamata tööd, vastutustundlikkust ja läbipaistvust;
- Pakub holistilist lähenemist, seostab majandust heaoluga ning käsitleb kõigi tegevust majandusse antava panusena;
- Pakub välja mõtte majanduse ümberdefineerimisest, kus majanduse all mõistetakse pigem „ressursijaotust“ või seda, kuidas ühiskond on või võiks olla üles ehitatud, et rahuldada inimeste vajadusi ning ühiskonda taastoota;
- Mõistab, et ühistegevus etendab majanduse toimimises põhitähtsat rolli.

JÄTKUSUUTLIK ARENG

Feministlik majandusteadus toetab jätkusuutliku arengu mudelit, milles majanduslik areng toimub loodusvarasid ja sotsiaaltootekannet kurnamata. See nõuab riiklikke investeeringuid sotsiaalsesse infrastruktuuri ja rohemajandusse kui jätkusuutlikku majandusarengut käivitavasse jõudu. Jätkusuutlik kasvumudel toetab lühi-, keskpikas ja pikas perspektiivis elukvaliteeti kogu elutsükli vältel, heaolu, haridust ja tervist. Töökohtade loomine nii sotsiaal- kui rohemajanduses tooks riigile suuremat tulu maksude ja sotsiaalkindlustuse/sotsiaalkaitse süsteemidesse tehtavate maksete näol.

Feministlikud põhiväärtused

- Naiste ja meeste võrdõiguslikkus
- Interseksionaalsus
- Mitmekesisus
- Rahu
- Austus
- Solidaarsus
- Väärikus
- Õiglus

EESMÄRGIPÜSTITUS

Majandusprotsessid mõjutavad sügavuti ühiskonnaelu, sugudevahelisi suhteid ning naiste ja meeste võrdõiguslikkust. Me vajame kiiresti feministlikku lähenemist makromajanduspoliitikale.

Feministlik majandusmudel (*Purple Economy*)³ tugineb kolmele sambale:

1. Uus makromajanduslik poliitikaraamistik, mis hõlmab kolme põhimõtet: majanduslik õiglus, sotsiaalne õiglus ja keskkonnaalane õiglus*. Selline makromajanduslik raamistik tuleb integreerida üldtunnustatud inimõigustesse, kodaniku- ja poliitilistesse õigustesse, majanduslikesse, sotsiaalsesse ja kultuurilistesse õigustesse. Seejuures tuleb austada mitmekesisust ning jälgida valvsalt, et tähelepanu pöörataks mitmesugustele ja kattuvatele diskrimineerimise vormidele ning et seejuures oleks tagatud ka kliimaõiglus.**
2. Kõigile kättesaadav sotsiaalhoolekande infrastruktuur, mis võimaldab hoolitseda teiste eest ja saada ise hoolitsuse osaliseks elu erinevates etappides. Feministlikus majandusmudelis on hooldus ühiskonna selgrook, see on asi, paneb ühiskonna toimima. See on 'majanduse nähtamatu hoob', mida praegune majandusmudel piisavalt ei väärtusta ega arvesta.
3. Kaasav tööturg, mille keskmes on võrdsus, sotsiaalkaitse ja hooldus. Feministlik majandus taotleb üldist tööaja vähendamist, et nii naised kui mehed saaksid hooldust ja tööalaseid kohustusi paremini ühitada. See tugineb ka sotsiaalset reproduktsiooni toetavatele kõikehõlmavale avalikule infrastruktuurile ja avalikele teenustele alates tervishoiust kuni ühistranspordini.

Feministliku majanduse eesmärgiks on rahu ning kõigi inimeste heaolu ja hea tervisega planeet. Kuna ühiskonnad ja majandused on pidevas muutumises, eriti maailmas, kus töö pidevalt muutub, hinnatakse ka feministlikku majanduskäsitlust pidevalt ümber, kasutades kõige tähtsamate mõõdikutena SKTst kaugemale ulatuvaid heaolu näitajaid.

Feministlik majandusteadus rakendab terviklikku lähenemist, mis võtab arvesse kõiki tegevusi, mis jäävad praegu peavoolu majandusest välja, kuid millelta majandus pole võimeline toimima. Lühidalt öeldes on see seotud kõige sellega, mida inimestel on vaja ellujäämiseks ja heaoluks, kuid eriti hoolduse ja tasuta tehtavate majapidamistöodega, mida mõnikord nimetatakse ka 'social provisioning' (protsess, mille puhul kogu majandustegevus on sotsiaalne tegevus, mida mõjutavad ühiskonna normid, institutsioonid ja ideoloogiad). Sellise rõhuasetusega püütakse vaidlustada mõisteid 'töö' ja 'tootmine', lähtudes üksnes asjade valmistamisest ning palutakse meil läbi mõelda, millist väärtust omistame erinevatele tegevustele, mis majanduses aset leiavad." Women Budget Group, UK.

* Keskkonnaõiglus (*environmental justice*) on keskkonnamõju ja ühisomandi õiglane jaotamine kõigi elanike ja elanikkonna kihtide vahel, sõltumata nende sotsiaalsest, religioosest, soolisest, etnilisest, rassilisest vm kuuluvusest-

** Kliimaõiglus (*climatic justice*) ühendab inimõigused ja arengu, sest tänu sellele kaitstakse kõige kaitsetumate inimeste õigusi ning tagatakse, et kliimamuutustest ja nende mõjust tingitud kahju ja kasu jaotuvad õiglaselt.

DEMOKRAATIA VAJAB FEMINISTLIKKU MAJANDUST! MUUTUSED PEAVAD TOIMUMA NÜÜD JA KOHE!

FEMINISTLIK NÄGEMUS MAJANDUSEST

„Majandusteaduse suur viga on mõelda, et majandus seisab lahus ühiskonnast, mille osaks ta on ning keskkonnast, milles ta toimib.” Prof. Kate Raworth, Oxfordi ülikool.

Makromajanduspoliitikat, sealhulgas fiskaal- ja rahapoliitikat, peetakse liiga sageli sooliselt neutraalseks. Kuid majanduspoliitilised valikud mõjutavad naisi ja mehi erinevalt, kuivõrd nad asuvad majanduses erineval positsioonil, nii turul (tasustatud töö) kui väljaspool turgu (tasustamata töö). Nagu UN Women märgib, "eelarvekärped, mis vähendavad sotsiaalkulutusi, võivad suurendada nõudmist naiste tasustamata kodutööde järele, samas kui kaubanduse liberaliseerimine võib negatiivselt mõjutada naiste tööhõivet olukorras, kus nad on üleesindatud importkaubaga võistlevates sektorites, nagu põllumajanduses või toiduainete tootmises."⁴ Igasuguse edu kriteeriumiks ja olemasoleva patriarhaalse majanduse mõõdupuuks on sisemajanduse kogutoodang (SKT).

Feministlikud majandusteadlased kutsuvad meid üles mõtlema kaugemale SKTst kui valitsuste kasvueesmärgist ja otsima selle asemel uusi heaolu mõõdikuid.⁵ Feministlikud majandusteadlased tegelevad uute põnevate analüüside ja kampaaniatega, mis rõhutavad maksude ja riiklike kulutuste võimalikku rolli võimu ja ressursside ümberjaotamisel naistele ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse saavutamiseks. Selles võitluses näeme uusi jõulisi ja huvitavaid liitlasi institutsioonides ja kodanikuühiskonnas.

Meie nägemus feministlikust majandusest:

- põhineb makromajanduslikul raamistikul, mis võtab täielikult arvesse naiste panust majandusse ja naiste ja meeste heaolusse kõigil tasanditel, rakendades seejuures majanduslikke mõõdikuid ja järelevalvemehhanisme, mis näevad SKTst kaugemale ja võimaldavad hinnanguid, mis põhinevad tõelistel majanduslikel väärtustel, st tasustamata töö, aruandekohustusel ja läbipaistvusel;
- kirjeldab konkreetseid majanduse ümberkorraldamise viise, tutvustab poliitikaid ja meetmeid, mis põhinevad feministlikel põhiväärtustel, nagu õiglus, solidaarsus, võrdsus, sealhulgas võrdsed võimalused, mittediskrimineerimine ning mitmekesisus ja looduskeskkonna austamine;
- läheneb uut moodi tööturupoliitikale, -regulatsioonidele ja tugistruktuuridele, et täielikult arvestada inimeste elu ja elukäiku, mitte aga vastupidi (nagu see praegu patriarhaalses süsteemis toimub).

Need on tugisambad, mis määravad EWLi nägemuse feministlikust majandusest⁶ toetamiseks kaasavat ühiskonda, mis aitab ehitada hoolivat ja õigustepõhist majandust.

See nõuab radikaalset süsteemset muutust mõtlemises ja poliitikakujundamises, kui soovime peatada planeedi hävingut ning tagada jätkusuutlikkust ja inimeste turvalisust tänastele ja tulevastele inimpõlvetele. Sellisel kujul on feministlik majandus tõsiseltvõetav alternatiiv praegusele poliitikale ja tõeline väljakutse olemasolevale patriarhaalsele süsteemile.

Feministlikule majandusmudelile üleminekuks on vaja tugevat demokraatiat, head valitsemistava ja läbipaistvaid poliitilisi struktuure. Euroopal on feministlikule majandusmudelile üleminekul keskne roll. Selle peamised põhimõtted, st rahu, õiglus, kaasamine, võrdõiguslikkus ja heaolu edendamine on juba praegu kooskõlas feministliku ühiskonna visioonis sisalduva inimkeskse lähenemisega. See, mida praegu vajame, on alustamine!

HOOLIVA MAJANDUSE ÜLESEHITAMINE

KAASAVA ÜHISKONNA LOOMINE

FEMINISTLIKU TULEVIKU ÜLESEHITAMINE

FEMINISTLIKU MAJANDUSE ÜLESEHITAMISE TEETÄHISED

Kõik meetmed peavad käsitlema naiste mitmekordset ja läbipõimunud diskrimineerimist.

- Võtta vastu Euroopa hoolduskokkulepe
- Viia läbi makromajanduspoliitika sooliste mõjude hindamised
- Tagada, et ELi makromajanduslik majandusraamistik, sealhulgas 2020. aasta järgne ELi eelarve seaksid eesmärgiks soolise võrdõiguslikkuse saavutamise
- Kaotada sooline palga-, vaesus- ja pensionilõhe, keskendudes selle põhjuste kaotamisele
- Rakendada soolist eelarvestamist
- Investeerida hooldusmajandusse ja loobuda sõjalistest kulutustest
- Kaotada igasugune meeste vägivald naiste vastu
- Tagada kõigi naiste majanduslik iseseisvus
- Investeerida inimväärsetesse ja kvaliteetsetesse töökohtadesse, mis tagaksid inimväärse palga, tervislikud töötingimused ning täielikud ja võrdsed õigused
- Tagada, et kohtusüsteem täidaks oma rolli, et teha lõpp inimeste mis tahes vormis asetleidvale ekspluateerimisele, kindlustades samas kõik ohvrite õigused
- Arendada välja kogu elutsükli hõlmavad kvaliteetsed, kättesaadavad ja taskukohased hooldusteenused

1. PEATÜKK: FEMINISTLIKU MAJANDUSE POOLE: KAASAVA ÜHISKONNA ÜLESEHITAMINE EUROOPAS

“Feministlikku aspekti eirav majandusteadus on kehv majandusteadus. Majandusteaduse kui distsipliini eesmärgiks on selgitada piiratud ressursside jaotust; eksimise oht on suur, kui ei mõisteta rolli, mida sellises jaotuses etendavad suured disproporsioonid naiste ja meeste vahel. Seni kui ebavõrdsus kestab, püsib ka vajadus feministliku majandusteaduse järele.” The Economist, 12. märts 2016

1.1. Feministlik lähenemine makromajandusele

Praegusi makromajanduspoliitikaid, sealhulgas raha-, fiskaal- ja maksupoliitikat peetakse sooliselt neutraalseteks, kuigi nad mõjutavad naisi ja mehi erinevalt. Nimetatud poliitikad etendavad sugude võrdsuses äärmiselt suurt rolli, kuna nad kujundavad naiste õiguste teostamise üldist majanduskeskkonda, mõjutades tasustatud tööde tegemise võimalusi, ebavõrdsuse vähendamisele suunatud ressursse [eelarveid] ning naiste tasustamata töö järele valitsevat nõudlust. Praegused makromajanduspoliitikad ei pööra niisugustele küsimustele üldjuhul tähelepanu ega võta arvesse majanduslikke ja sotsiaalseid õigusi, sissetulekute jaotust, naiste ja meeste võrdõiguslikkust, erinevate naiste gruppide võrdsust ega ka keskkonnast tulenevat mõju planeedile ja looduskeskkonnale.

Mitmetele feministlike teadlastele tuginev⁷ feministlik majanduskäsitlus pakub traditsioonilisele majandusele vajalikke ja tõsiseltvõetavaid alternatiive, mis pööravad põhitähelepanu mitte kasumile, vaid inimeste heaolule. Feministliku majanduskäsitluse põhiväärtusteks on inimõigused, võrdsus ja interseksionaalsus.

„Muutuv kliima suurendab ebavõrdsust veelgi, sest ta mõjutab kõige rängemalt kõige haavatavamaid elanikkonna gruppe, kelle roll kriisi esilekutsumisel on olnud kõige väiksem. Kliimamuutuste mõju esmaohviteks on maailma naiste, eriti maanaiste ja põlisrahvaste hulka kuuluvate naiste kehad, elud ja toimetulek.” Peruu aktivisti Maria Alejandra Rodriguez Ach, Peruu aktivist

Feministlik makromajanduslik analüüs näitab, et praegune kasvumudel kinnistab olemasolevat soolist ja keskkonnaalast ebaõiglust* ning püüab selgitada, kas ebavõrdsust saaks 'tööde jagamisel põhineva tasaarengu** strateegia' abil vähendada. Ta näitab, kuidas majanduskasvule orienteeritud monetiseeritud majandus aina kahandab ökoloogilistele protsessidele ja hooldusele omistatavat väärtust.⁸ Samuti jätkub keskkonnaalane ebaõiglus, kuna 'roheline majanduskasv' ei tegele probleemi algpõhjusega, st keskkonna ekspluateerimisega majanduskasvu huvides.

Feministlik majanduskäsitlus heidab kriitilise pilgu praegusele kasvumudelile ja toetab tasaarengu strateegiat, mis mitte üksnes ei edenda keskkonnaalast õiglust, vaid loob visiooni hooldusele keskenduvast ühiskonnast. Tasaarengut saab kavandada sootundlikult, muutes tööde jagamise ja hoolduse üheks osaks laiemast väärtuste transformatsioonist, mis loob võimaluse tegelda nii soolise kui keskkonnaalase ebaõiglusega.

TAGADA, ET EUROOPA MAKROMAJANDUSLIK RAAMISTIK TEGELEKS KA 2020. AASTALE JÄRGNEVAL PERIOODIL SUGUDE VÕRDSUSE EDENDAMISEGA NING KAITSEKS LOODUSKESKKONDA.

1.2 Interseksionaalsus - kaasav lähenemine feministlikule majandusele

„Pole olemas üheainsale küsimusele keskenduvat võitlust, kuna me ei ela üheainsa küsimusega piirduvat elu.“ Audre Lorde, feministlik kodanikuõiguste aktivist

Interseksionaalse lähenemisviisi omaks võtmine tähendab tunnustada inimese poolt potentsiaalselt kogetavate diskrimineerimise vormide olemasolu ning nende omavahelise lõikumise viise. Need hõlmavad sugu, rassi, puuet, klassikuuluvust, seksuaalsust, vanust, etnilist kuuluvust, religiooni ja asukohta. Naiseks olemist ei saa käsitleda eraldi etnilisest päritolust, vanusest, klassist, rändestaatusest, puude olemasolust/puudumisest jne. Kõik need identiteedid aitavad kujundada naise rõhumiskogemust. Viidatud identiteedid lõikuvad, tekitades sotsiaalset ebavõrdsust ja diskrimineerimist ning nad määravad ära ligipääsu ressurssidele. Feministliku majanduskäsitluse keskmeks on interseksionaalne lähenemine, mis on heaolu ja võrdsust taotleva kaasava majanduse seisukohast ülioluline. Feministlik liikumine mobiliseerub nimetatud visiooni elluviimiseks, pöörates samas suurt tähelepanu erinevatele rõhumise süsteemidele. Selline lähenemine sillutab teed kõigi inimeste *de facto* võrdsusele ning võimaldab kindlaks teha spetsiifilised poliitikameetmed selle saavutamiseks.

RAKENDAGE INTERSEKSIONAALSET LÄHENEMIST POLIITIKATES JA SEADUSLOOMES.

* Keskkonnaõiglus (inglise keeles environmental justice) on keskkonnamõju ja ühisomandi õiglane jaotamine kõigi elanike ja elanikkonna kihtide vahel, sõltumata nende sotsiaalsest, religioosest, soolisest, etnilisest, rassilisest või kuuluvusest. <https://et.wikipedia.org/wiki/Keskkonna%C3%B5iglus>

** Mittekasv ehk tasaareng (inglise *degrowth*, *de-growth*) on kõige kaugemale minev alternatiiv majanduskasvu paradigmale, kuna selle all mõeldakse kasvu vastandit – kahanemist ja riikide majanduste ümberstruktureerimist nii, et need ei oleks kasvust sõltuvad^[1]. See tähendab ka ressursikasutuse ja tarbimise vähendamist kui ainuvõimalikku teed sotsiaalse õigluse, ökoloogilise jätkusuutlikkuse ja heaolu parandamiseks. <https://et.wikipedia.org/wiki/Mittekasv>

1.3. Naiste hüvangule ja kõigi healole suunatud fiskaalpoliitika

“Maksupoliitikal peab olema ümberjaotav mõju saavutamaks jõukuse võrdset jaotust naiste ja meeste vahel. Fiskaalpoliitika on võtmeteguriks olemasolevate ressursside suurendamisel, millel on otsustav roll valitsuste suutlikkuse tõstmisel selleks, et vähendada soolist ebavõrdsust.” UN Women

1980ndate keskpaigast alates on mitmetes riikides läbi viidud eelarvete sootundlikud analüüsid olnud peamiseks strateegiaks makroökonomiliste teooriate ja poliitikakujundamise vaidlustamiseks. Sellised lähenemised koos mitmesuguste vaesusevastaste eelarvealgatustega on paljudes riikides peamiseks väljakutseks traditsiooniliselt kasutatavatele eelarvepoliitikatele.

Fiskaalpoliitikal on kaks peamist komponenti: maksustamine/tulud ja kulud, mis on otsesest või kaudselt sooliselt kallutatud. Mõnedes liikmesriikides võivad maksusätted kohelda naisi ja mehi erinevalt, see puudutab näiteks maksualandusi, kui perekonnas on ülalpeetav abikaasa, või maksukrediite ühe leivateenijaga paaridele. Samuti kohtab varjatud soolist kallutatust, kus mingi maksusäte tundub pealtnäha sooliselt neutraalne, „ent tegelikkuses toimib see ikka veel käitumismustri/sissetulekustruktuuri kohaselt, mõjutades sugude esindajaid erinevalt.”⁹

Enamik ELi liikmesriike on kaotanud meeste ja naiste vahel selget vahet tegevad maksusätted (välja arvatud mõned märkimisväärsed erandid, näiteks käimasolevad kampaaniad nn tampoonimaksu kaotamiseks). Kuid teatud poliitilised valikud „tulude suurendamise ja ümberjaotamise kohta võivad naiste sissetulekut ja majanduslikku kindlustatust ebaproportsionaalselt mõjutada ja vähendada nende juurdepääsu kvaliteetsetele avalikele teenustele, kahjustades nende suutlikkust kasutada oma majanduslikke ja sotsiaalseid õigusi ja liikuda soolise võrdõiguslikkuse poole.”¹⁰

Oma raportis soolise võrdõiguslikkuse ja maksupoliitika kohta ELis märgib Euroopa Parlament, et soolise aspekti puudumine ELi ja riiklike maksupoliitikasuundades suurendab praegust soolist ebavõrdsust (töehõive, sissetulekute, tasustamata töö, pensionide, vaesuse, vara jm valdkondades), loob naistele tööturule sisenemisel ja seal püsimisel takistavaid asjaolusid ning taasloob traditsioonilisi soorolle ja stereotüüpe.¹¹

Maksupoliitika on täheldatav tendents vähendada ka ettevõtete maksustamist. 1980. aastatest kuni tänaseni on ettevõtete tulumaks kogu maailmas langenud 49%-lt 24%-le¹², samas kui käibemaks, st tarbimismaks on pidevalt tõusnud. See tähendab, et madalama sissetulekuga rühmade maksukoormus on kasvanud ning seetõttu naisi ebaproportsionaalselt mõjutanud.

Maksudest kõrvalehoidmine, maksude vältimine ning maksuparadiisid vähendavad riikide suutlikkust jõukust ümber jaotada. Nimetatud ebaseaduslike tegevuste takistamine etendab ülisuurt rolli naiste õiguste edendamisel ning riiklike investeeringute suunamisel sotsiaalsesse infrastruktuuri ja hooldusesse.

Majanduse juhtimine EL tasandil

ELi tasandil on majanduse juhtimises pidevalt taotletud avaliku sektori kulutuste kokkuhoidu (eesmärgiga vähendada või hoida avaliku sektori puudujääk 3% tasemel SKTst) ning väga vähe on astunud samme tulumaksu tõstmiseks, mis mõjutab investeeringute tegemist avalikku sektorisse, sh näiteks tervishoidu ja haridusse. Seevastu on põhitähelepanu olnud suunatud käibemaksu tõstmisele, mis aga mõjutab eriti rängalt naisi, kuna naised moodustavad vaesematest leibkondadest enamuse, ning seejuures eriti üksi leibkonnapeaks olevaid naisi. Viimasel kümnendil tehtud teadlik valik kokkuhoiumeetmete kasuks on mõjutanud naisi ebaproportsionaalselt ning viinud tagasilanguseni naiste ja meeste võrdõiguslikkuse saavutamisel. Niisugused poliitika on nii lühiajalises kui eriti pikemas perspektiivis kahjulikud.

Avalike teenuste vähendamine tähendab toetumist naiste tasustamata tööle

Avaliku sektori tulude vähenemine tähendab, et kui valitsused otsustavad avalike teenuste arvelt 'kokku hoida', siis loodetakse, et puudujäägi katavad naised tasuta tehtava tööga. Suutmatus käsitleda avaliku sektori kulutusi naiste (ja meeste) elu otseselt mõjutavates valdkondades investeringutena pole mitte üksnes lühinägelik, vaid läheb pikemas perspektiivis ka kalliks maksma. Tööde sooline jaotus tagab, et naised pakuvad sotsiaalteenuseid tasuta, eriti võlgade haldamise ja inflatsiooniga võitlemise perioodil. Veelgi enam, sõltuvus naiste poolt tasuta tehtavatest töödest on murettekitavalt kasvanud. Niisuguseid võlahalduspoliitika rakendavad valitsused ei hooa sellise suhtumise mõju naistele, nt koormust, mis langeb naiste õlule seoses laste õpetamise, haigete pereliikmete hooldamise, eelkooliealiste lastega kodusolemise ja jne. Säärase meetmed ei aita kuidagi kaasa jätkusuutlike inimväärsede töökohtade loomisele, mis suurendaks riigile maksudena laekuvaid tulusid.

Maksutulu reguleerimata jätmine Euroopa või ka ülemaailmsel tasandil (eriti ettevõtete maksustamise osas), on hoogustanud tohutut allakäiku, mis tekitab globaalset ebavõrdsust, eriti ebavõrdsust naiste ja meeste vahel.

Avaliku sektori kulutuste suurenemine on pikaajaline investering avalikku sektorisse

Feministlik majandusanalüüs näitab, et avaliku sektori kulutuste kasv kujutab endast pikaajalist kollektiivset investeringut. Seetõttu ei nõustu ta väitega, et avaliku sektori kulutused on 'mittetootlikud'. Majanduse parem juhtimine, maksuparadiiside kaotamine ja ettevõtete poolne rahaliste kohustuste täitmine tagavad sellisteks investeringuteks vajaliku tulu.

On teisigi tuluallikaid, mida võiks hooldusesse ümber suunata, näiteks finantstehingute maksustamine ja hooldusmajandusest saadav tulu. Riigikassa täitmisel on kohased ka korruptsiooni ja maksudest kõrvalehoidmisega võitlemise meetmed.

Valitsuste fiskaalpoliitikas mängivad olulist rolli ka pensionid. Praegu rakendatavad pensionisüsteemid tuginevad mehest leivateenija mudelile, mis mõjutab tugevasti naiste majanduslikku iseseisvust ja nende kindlustunnet vanemas eas. Kärged ja juurdepääsutingimuste karmistamine halvendavad naiste olukorda, samas kui riiklike pensioniskeeme kasutatakse riigieelarve puudujääkide katmiseks.

TEHKE LÕPP KOKKUHUIUPOLIITIKALE, MILLEL ON PIKAAJALISED TAGAJÄRJED NAISTE JA MEESTE VÕRDÕIGUSLIKKUSE SAAVUTAMISELE. KINDLUSTAGE, ET AVALIKU SEKTORI KULUTUSI KÄSITLETAKS INVESTERINGUTENA. TEGELGE ALGPÕHJUSTEGA, MIS TINGIVAD SOOLISI LÕHESID PALGAS, PENSIONIVARADES JA VAESUSNÄITAJATES.

1.4 Soolist võrdõiguslikkust edendavate eelarvete koostamine: riigi rahanduse ja majanduspoliitika suunamine naiste ja meeste võrdõiguslikkuse saavutamiseks

"EL peab näitama, et ta käitub vastutustundlikult ning eesmärgipäraselt, suunates finantse ja ressursse naiste ja meeste võrdõiguslikkuse saavutamisele. See tähendab eelarveprotsesside väljatöötamist ja rakendamist, kasutades kõikidel poliitikatasanditel soolõimet." Joanna Maycock, EWL peasekretär

1.4.1 Soolist võrdõiguslikkust edendavad eelarved tähendavad soolõimet

Eelarved näitavad ära, millised on poliitikakujundamise prioriteedid. Eelarve on kõige olulisem majanduspoliitiline instrument ning jõuline ühiskondade ümberkujundamise vahend. See, mil viisil raha kulutatakse ja tulusid teenitakse, näitab ära, milliseid väärtusi meie ühiskond toetab.

Kuigi soolist võrdõiguslikkust edendava eelarvestamise ühtne definitsioon puudub, saame siiski rääkida mitmetest läbivatest põhimõtetest. Need hõlmavad eelarvete soopõhist hindamist, sugude aspekti arvestamist eelarveprotsessi kõikidel tasanditel ning tulude ja kulude ümberstruktureerimist soolise

võrdõiguslikkuse saavutamiseks.¹³ Kui tahame tegelda naiste poolt kogetava muu struktuurse ebavõrdusega, tuleb olukorda põhjalikumalt analüüsida, et selgitada välja põlvkondadevahelise rikkuse, rassi ja rahvuse, sisserändaja staatuse jne mõju sugude võrdsusele majanduses. See tähendab selgete eesmärkide ja tulemuste sätestamist, kuna riigieelarved vaadatakse läbi hindamaks, kas nad toetavad või ei toeta sugude võrdsuse saavutamist ning vastavalt sellele viiakse sisse muudatused, mis on vajalikud soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks.

Soolist võrdõiguslikkust edendava eelarvestamise kaudu on võimalik riigieearve koostamist ja otsustusprotsesse ümber korraldada. Tõhusaks toimimiseks tuleb seda rakendada eelarvetsükli kõikides etappides ja kõikidel tasanditel: nii kavandamise, arutelude, otsustamise kui hindamise puhul. See metoodika hõlmab sugudele avalduvate mõjude hinnanguid ja sooteadlikku hindamist ning finantside ja ressursside suunamist (rahapoliitika, valuutad, hinnakujundus, maksud, kaubandusinvesteeringute ja toetustega seotud rahavood, maa, tasustatud ja tasustamata töö, aeg) sugude võrdsuse ja naiste õiguste edendamisse ELi rahanduspoliitika kõigis valdkondades.

Kokkuvõtteks, soolist võrdõiguslikkust edendav eelarvestamine on oluline tagamaks, et kollektiivsest maksustamisest laekuvad tulud jaotatakse ümber nii, et nad vähendaks soolist ebavõrdsust ja naiste tasustamata tööd. Soolist võrdõiguslikkust edendav eelarvestamine on läbiproovitud viis, kuidas mõõdetavate tulemuste abil läbipaistvuseni jõuda ning ELi elanikke kaasata.

EL pole aga soolist võrdõiguslikkust edendavat eelarvestamist ELi eelarvete või Euroopa Komisjoni rakenduskavade koostamisel ega ühegi ELi institutsiooni poliitika¹⁴ väljatöötamisel rakendanud, kuigi EL rahandusministrid võtsid 2001. aastal kohustuse kasutada soolist võrdõiguslikkust edendavat eelarvestamist 2015. aastani ning selles lepiti kokku ELi piirkondlike ja rahvusvaheliste õiguslikult siduvate ja mittesiduvate õigusaktide raames.¹⁵ Lisaks on see UN Women üks prioriteete.

Soolist võrdõiguslikkust edendav eelarvestamine on EWLi feministliku majanduskäsitluse keskmes. Üksnes sootundlike eelarvetega on võimalik saavutada sugude võrdsust ning toetada üleminekut hooldusmajandusele.

ÄÄRMISELT OLULINE ON, ET NAISED SAAKSID KAASA RÄÄKIDA SELLES, KUIDAS AVALIKU SEKTORI VAHENDEID KASUTATAKSE. EL PEAB OLEMA JUHTIVAKS JÕUKS SOOLISE PALGALÕHE KAOTAMISE KIIRENDAMISEL, VÕTTES KASUTUSELE NING RAKENDADES SOOLISE VÕRDÕIGUSLIKKUSE EDENDAMISELE SUUNATUD EELARVESTAMISE PÕHIMÕTTEID ELI EELARVETES.

1.4.2 Kiireloomuline keskendumine sõjalistele kulutustele

Perevägivalga kasvu ning inimestega kaubitsemise, relvakaubanduse ja tegelike konfliktide, hätidokumenteeritud seksuaalse ja soolise vägivalga, konfliktijärgse olukorra ja tagasipöörduvate võitlejate vahel valitseb tugev seos.

Relvatootmise rahastamine ja relvakaubandus ning suuremad sõjalised kulutused aitavad kaasa konfliktide eskaleerumisele ning kahjustavad seega naisi (ja kõiki inimesi) nii füüsiliselt kui sotsiaalmajanduslikult; nende tõttu suunatakse väärtuslikud vahendid mitte sotsiaalse arengu ja stabiilsuse tagamiseks, vaid mujale.

Globaalne suundumus ülemäärastele sõjalistele lepingutele ja eelarvepiiranguist mittehoolivaile kulutustele, mis võivad teinekord ületada isegi relvajõudude poolt küsitud ja vajatavaid summasid, rööbib siseriiklike kiireloomuliste ja hädapäraste vajaduste rahuldamiselt väärtuslikke ressursse. Konfliktipiirkondadele relvade tootmise ja nende müümisega majandust elavdada püüdvad riigid aitavad konflikte veelgi laiendada ja pikendada. See võib sundida naisi, mehi ja lapsi kodunt põgenema ning suurendada nende hukkasaamise ohtu, paisutades samas järsult migratsiooni konfliktivabadesse riikidesse tasemel, mis ületab tavalisi prognoositavaid rändevooge.

KÕIKIDE EUROOPA RIIKIDE VALITSUSED PEAVAD HAKKAMA LÄHTUMA INIMESTE TURVALISUSEST NING TEGUTSEMA TÄIELIKU DESARMEERIMISE NIMEL

FEMINISTLIKU MAJANDUSE SEISUKOHAST ON PEASÜÜDLASEKS SÕJALISED KULUTUSED

Globaalne suundumus ülemäärastele sõjalistele lepingutele ja eelarvepiiranguist mittehoolivaile kulutustele, mis võivad teinekord ületada isegi relvajõudude poolt küsitud ja vajatavaid summasid, röövib siseriiklike kiireloomuliste ja hädapäraste vajaduste rahuldamiselt väärtuslikke ressursse. Pekingi tegevuskava naised relvastatud konfliktides käsitlevas osas nõutakse „liigsete sõjaliste kulutuste, sealhulgas ülemaailmsete sõjaliste kulutuste, relvakaubanduse ning relvade tootmiseks ja soetamiseks tehtavate investeeringute vähendamist“, et „leida täiendavaid vahendeid sotsiaalse ja majandusliku arengu, eriti naiste edendamiseks.“¹⁶

1.5. Inimväärikus ja naistevastase vägivalda hind

Naistevastane vägivald läheb Euroopa majandusele hinnaguliselt maksma 226 miljardit eurot aastas.¹⁷ Meeste vägivald naiste vastu on lahutamatu seotud naiste ebavõrdsusega. Naiste ja meeste ebavõrdsus põlistab, tugevdab ja õigustab meeste vägivalda naiste vastu. Naiste sageli piiratud majanduslikud ressursid, eriti majanduslanguse ajal, on riskitegur, kuna rahaliste ressurssideta on naistel raske uut eluaset leida ning iseseisvalt toime tulla.¹⁸

Avalike teenuste ja valitsusväliste organisatsioonide rahastamise kärpimine loovad olukorra, kus naistel ja tütarlastel on tihti vähem vahendeid enda ja oma laste kaitsmiseks meeste vägivalda eest. Me vajame otsekohe hästitoimivaid ja ressurssidega kaetud avalikke teenuseid ning toetusmeetmeid selliste põhiteenuste nagu tervishoid, tööhõive, eluase ja haridus kättesaadavaks tegemiseks. Meeste vägivald avaldab otsest mõju naiste tervisele ja heaolule ning mõjutab naiste tööviljakust töökohtadel, millega seatakse sageli ohtu nende tööalane staatus (ja iseseisev toimetulek). Meeste vägivald naiste vastu on vaesuse feminiseerumist soodustav tegur, kuna peale lahkuminekut naiste sissetulek sageli langeb. Paljude naiste jaoks sillutab perevägivald teed kodutusele. Eriti vanemad naised ja puuetega naised ning tütarlapsed taluvad meeste vägivalda sageli vaikides.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni poolt hiljuti vastu võetud konventsioonis vägivalda ja ahistamise kaotamise kohta töömaailmas¹⁹ tunnustatakse, et perevägivald võib mõjutada töö tegemist, tootlikkust ning tervist ja turvalisust ning et valitsused, tööandjate ja töötajate organisatsioonid ning tööturuasutused võivad muude meetmete raames aidata perevägivalda mõjusid ära tunda, neile reageerida ning perevägivalda tagajärgedega tegeleda.

Feministlik majanduskäsitlus seab eesmärgiks naistevastase vägivalda kaotamise, tegeldes nii naiste õiguste ränkade rikkumistega kui muude meestepoolsete vähemmärgatavate ja/või varjatud kontrolli vormidega naiste elude, kehade ja seksuaalsuse üle, mida teostatakse otse või majandusliku survestamise kaudu. Selle eesmärgiks on võidelda naistevastase vägivalda kõigi vormidega ning seostada neid alati sugude võrdsuse ja naiste inimõiguste küsimustega.

1.5.1 Pole müügiks: naiste ja tüdrukute kehade kaubaks muutmise vastu

Naiste ja tüdrukute kehad pole müügiks. Naiste ja tütarlaste kehade mis tahes vormis (sh inimkaubandus, prostitutsioon, pornograafia, surrogaatemadus, 'suhkrutüdrukuks' olemine, ' eskortteenus' jne) kaubastamise plahvatuslik kasv on ülisuur kõrge kasumimarginaaliga äri mis on üles ehitatud naiste ja tütarlaste ekspluateerimisele ning mis meenutab sajandeid tagasi eksisteerinud orjast.

Hiljuti avaldatud aruanded pakuvad tõendusmaterjali otseseoste kohta puuete teatud vormide ja inimkaubanduse, nt nagu sunniviisiline kerjamine ja tööalane ekspluateerimine²⁰, aga ka seksuaalne

ärakasutamine, vahel. Viimasel juhul ei pruugi puuetega naised end koheselt ohvrina määratleda või neid ilmselt usutakse ka vähem, kui nad väärkohtlemisest teatavad.²¹

Seksitööstus on ilmekas näide naiste ja tütrlaste ärakasutamisest ja kaubaks muutmisest, mis juhtub siis, kui patriarhaat ja kapitalism omavahel kokku saavad. Valdav osa prostitutsiooni kaasatuist on väga haavatavas olukorras olevad naised ja tütarlapsed.

Feministlik majandus tahab naiste ja tüdrukute objektiks ja kaubaks muutmisele lõpu teha. Feministlik majandus tegeleb esmajoones ebakindlas olukorras olevate naiste, tütrlaste ja teiste sarnases olukorras olevate inimeste vajadustega ning ta püüab kaotada olukorda, kus naised ja tütarlapsed on sunnitud oma keha meessoost klientide rahuldamiseks müüma. Seepärast nõuab feministlik majandus tugevat hoolekandesüsteemi; ligipääsu riigi rahastatavatele haridusprogrammidele; ligipääsu õiguskaitsele, sealhulgas kvaliteetsele õiguslikule esindatusele; võimalusi leida inimväärset tööd ning eluasemetoetusi. Lisaks tuleb isikud, kes tahavad naiste haavatavusest seksuaalselt või rahaliselt kasu lõigata ning neid kaubana kasutada, õiguslikult vastutusele võtta.

TAGADA NAISTEVASTASE VÄGIVALLA JA PEREVÄGIVALLA ENNETAMISE JA TÕKESTAMISE ISTANBULI KONVENTSIONI RATIFITSEERIMINE JA TÄIELIK ELLUVIIMINE, MILLELE JÄRGNEVAD ELI ÕIGUSAKTID JA POLIITIKARAAMISTIK

EL PEAB VÕTMA VASTU HARIDUS- JA MEEDIAREGULATSIOONE PUUDUTAVAD NORMID, MIS KORVAVAD JA NIHUTAVAD PRAEGUSI TOKSILISE MAKSULIINSUSE* MUDELEID AUSTUSEL PÕHINEVATE SOOSUHETE SUUNAS, KUS NAISI KÄSITLETAKSE VÕRDSETENA, MITTE AGA PATRIARHAALSEKS KASUTAMISEKS JA PATRIARHAADI TUGEVDAMISEKS.

2. PEATÜKK

KÕIGI HEAOLU TAGAV HOOLDUSMAJANDUS: HOOLIVA ÜHISKONNA ÜLESEHITAMINE INIMESTE JA PLANEEDI HÜVANGUKS

Oskus arvestada ressursidega, mis pole mõeldud turu tarbeks ning mida ei rakendata kasumi teenistusse, olgu selleks pere ja sõprade eest hoolitsemiseks tehtav tasuta töö või atmosfäär ja ookeanid; mitte käsitledes neid „põhjatute rerssurssidena“, mis peavad vastu kõigile neile esitatavatele nõudmistele [...] – see kõik on naiste jõustamise ja keskkonna jätkusuutlikkuse saavutamise põhiteljeks.“ Diane Elson, UK Women’s Budget Group

* Toksilise maskuliinsuse (*toxic masculinity*) all mõeldakse mehelikke norme, tavasid ja käitumisviise, mis on kahjulikud nii meestele kui ka ühiskonnale. Toksilist maskuliinsust iseloomustab teiste domineerimine, mis võib esineda ahnuse, tundetuse, vägivalla, seksismi ja muude sarnaste tegevuste ning iseloomujoontena. Mehelikud käitumisviisid, tavad ja normid, millel ei ole negatiivseid mõjusid, ei kuulu toksilise maskuliinsuse alla. Need on näiteks edukus karjääris ja spordis ning pere eest hoolitsemine. https://et.wikipedia.org/wiki/Toksiline_maskuliinsus

2.1. Hooldus - feministliku majanduse selgroog

Teiste eest hoolitsemine ning ise teiste hoolitsuse osaks saamine elu erinevatel etappidel on kaks kõige tugevamat emotsiooni, mida inimeste hulka kuuludes ühiselt jagame. Feministlikus majanduskäsitluses on hooldus ühiskonna selgroog; see on asi, mis teeb ühiskonna toimimise võimalikuks.

Hooldus on lihtsalt öeldes teiste ja enda eest hoolitsemine. See hõlmab nii laste, eakate, haigete ja puuetega inimeste eest hoolitsemist kui ka majapidamistoid, näiteks koristamist, toiduvalmistamist ja hooldust. Hooldus on kesksel kohal sotsiaalse taastootmise protsessis, mis tagab üksikisikute, perekondade ja ühiskonna edasikestmise. Sotsiaalne taastootmine, mis hõlmab nii emotsionaalset lähedust kui erinevaid tegevusi, on ühiskonna toimimise vältimatu osa. Hooldus on ühiskonna edasikestmise võti.

Ilma hoolduseta ei saaks olla kultuuri, majandust ega poliitikat.²² Puuetega inimeste, eriti puuetega naiste ja tütarlaste ning teiste haavatavate rühmade puhul tuleb hooldust käsitleda iseseisva õigusena.

2.2. Hooldusmajanduse feministlik käsitlus

Feministlik majanduskäsitlus väidab, et hooldus on kõigi ühine vajadus ning ta nõuab kõigi ühist vastutust.

„Ükski ühiskond, mis süstemaatiliselt kahjustab sotsiaalset taastootmist, ei suuda kaua vastu pidada. Kapitalistliku ühiskonna uus vorm seda tänasel päeval aga teeb. Tulemuseks on mitte ainult hoolduse, vaid sotsiaalse taastootmise kriis tema laiemas tähenduses.“ Nancy Fraser

2.2.1 Hooldus kui investeering

Hooldus on meie majanduse jaoks sama tähtis kui tehnoloogia. Hooldust väärtustav majandus loob heaolu, aktsepteerib mitmekesisust kui ühiskonna rikastajat ja kasutab eetilisi kriteeriume loomaks maailma, kus kedagi ei jäeta maha. Hooldusmajandus peaks astuma sammu edasi leivateenimise ja hooldamise soolisest eristamisest. Feministlikud teadlased, nagu Nancy Fraser, on ammu propageerinud hooldusmajandust, mis ei eelista ei universaalset leivateenija mudelit, mis surub naised traditsioonilistesse rollidesse ega ka hooldajate võrdsuse mudelit, kus soolistele erinevustele hoolduses ei omistata rahalist väärtust. Seevastu loob feministlik majanduskäsitlus visiooni ühiskonnast, kus naiste praegused elumudelid on kõigi jaoks normiks.²³

Feministlik majandus nõuab suuremaid investeeringuid avalikku sektorisse, et pakkuda kvaliteetset, kättesaadavat ja taskukohast hooldust. Riigid peavad üles ehitama ja käigus hoidma hoolduse infrastruktuuri ja teenused, mis tagavad kõrgeima kvaliteediga hariduse ja koolituse, elukutseliste hooldajate elukestva kvalifikatsiooni ning investeerivad mitteametliku hoolduse pakkujate haridus-, puhke- ja tugiinfrastruktuuri. Samamoodi peaksid riigid tunnustama kodanikuühiskonna iseorganiseeritud hooldusstruktuuride väärtust ja neisse investeerima. Ühiselt korraldatud hooldusteenused on näidanud, et nad suudavad luua töökohti ja on tõhusamad kui individuaalne koduhooldus. Teenuste osutamisel tuleb siiski pöörata tähelepanu individuaalsetele vajadustele. Teenused peavad olema olemas, olema kõigile kättesaadavad ning neid tuleb pakkuda, lähtudes võrdsetest võimalustest, vabast ja teavitatud nõusolekust, mis lubab eriti puuetega inimestel paindlikult oma igapäeva elu elada.²⁴

Feministlik majandus tunnistab tasuta hooldamise ülilitähtsat rolli rahvamajanduses. Feministlik majandus tuleb välja ideega, et majandusest tuleks mõelda kui neljast sektorist, milleks on ettevõtlussektor, avalik sektor, kodumajapidamissektor ja mittetulundussektor. Majandus hõlmab kõigi nimetatud nelja sektori koostoimimist.²⁵

Samas kui feministlik nägemus hooldusest ja hooldusmajandusest pakub meile tervikliku nägemuse, tunnistavad ka traditsioonilise majandusteaduse esindajad – küll aeglaselt, ent ikkagi - et investeeringud hooldusse (peamiselt lastehoidu) suurendaksid naiste osalemist tööturul. Hiljutised uuringud²⁶ on näidanud, et niisugused investeeringud suurendaksid [traditsiooniliselt rakendatavat] SKTd.

Feministlik majanduskäsitlus on juba tunnistanud, et hooldusmajandus on poliitikakujunduses kõige ratsionaalsemaks ja tõhusamaks lähenemisviisiks. Ta on näidanud, et hooldusmajandus võiks olla potentsiaalseks sillaks makromajandusliku raamistiku osapoolte vahel, et rahuldada hooldusvajadusi kogu elutsükli vältel. Näeme positiivseid märke sellest, et suuremad institutsioonid ja tunnustatud majandusteadlased mõistavad feministliku lähenemisviisi eeliseid.

Euroopa Investeeringuspank – suure potentsiaaliga hooldusmajanduse edendaja

Euroopa Investeeringuspanka (EIP) 2017. aastal jõustunud soolise võrdõiguslikkuse strateegia²⁷ eesmärgiks on integreerida sugude võrdsus EIP tegevusse. Strateegia hõlmab EIP laenu- ja investitsioonitegevust, segarahastust ja nõustamist nii Euroopa Liidus kui ka väljaspool seda. Strateegia toetab naiste ja tütarlaste õiguste kaitsmist, suurendab panga positiivset mõju sugude võrdsusele ja aitab suunata rahastust projektidele, mis suurendavad naiste osalemist tööturul. EIP püüab leida sihipäraseid investeerimisvõimalusi naiste jõustamiseks majanduses. Sellistel hooldusmajandust toetavatel investeeringutel võib olla positiivne ümberkujundav mõju.

2.2.2 Hooldus kui õigus

Kogu Euroopas valitseb olukord, kus hooldusteenuseid napib, nad on kallid ning raskesti kättesaadavad. Kulude kärpimiseks on kokkuhoiumeetmete tõttu hakatud puuetega inimesi ja üldiselt ülalpeetavaid isikuid taas institutsionaliseerima. Arvestades elanikkonna vananemist, kasvab hooldusvajadus järgmistel aastakümnetel veelgi, mistõttu on äärmiselt oluline, et hooldusteenused suudaksid demograafiliste väljakutsetega toime tulla.

Hooldussektori tulevased ja praegused töötajad peavad olema heade erialaoskustega. Liikmesriigid peavad eraldama eelarvelisi vahendeid personali arendamiseks ja nende võimekuse tõstmiseks (koolitused, oskused, teadlikkuse tõstmine). Koolitust on vaja eelkõige seoses naiste spetsiifiliste gruppidega, nagu dokumentideta naised, siserändajatest naised, kellel puudub juurdepääs töötegemise võimalustele või rahvusvaheliste kvalifikatsioonide tunnustamisele, pensionile jäänud eakad naised jne.

2.2.3. Hooldus ja iseseisev elu: ühe mündi kaks poolt

Feministlik majanduskäsitlus rõhutab, et hooldus ei tähenda mitte teistest sõltumist, vaid võimalust elada iseseisvat elu, mida käsitletakse inimõiguste osana. Õigus olla hooldatud ja hoolitseda teiste eest nõuab kõigi inimeste vajaduste ja õigustega arvestamist erinevatel eluetappidel.

Puuetega inimeste seisukohast on oluline, et hooldusteenused ja nende osutamine oleksid kooskõlas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga ning eriti selle 19. artikliga, mis toetab iseseisvaks eluks ning kogukonnaelus osalemiseks vajalikke tugiteenuseid. Konventsioon on lahutamatu osa ELi poliitikaraamistikust, selle on allkirjastanud ja ratifitseerinud nii EL kui ka liikmesriigid. Puuetega naiste ja tütarlaste seisukohast on erinevatesse tugiteenustesse tehtavad investeeringud, mis võimaldavad neil rakendada õigust elada iseseisvalt oma elu, rahuldada nende vajadusi ja kanda vastutust, feministliku hooldusmajandusmudeli lahutamatuks osaks.

Koduhooldus on üks suurimaid sektoreid, mis ajendab naistöötajate tänast rahvusvahelist rännet. Feministlik majandusmudel ei lepi sellega, et koduhooldust pakkuvad siserännanud naised tõrjutakse ühiskonna äärealadele, kus nad on sotsiaalsete õiguste ning tihti ka eluaseme ja kodakondsusõiguste puudumise tõttu nähtamatud. See on valdkond, millega inimõigustel põhineva hooldusmajanduse raamistikus tuleb tegelda.

Ülemaailmsete hoolduskettide kontekstis toimuva rände feminiseerumine on kasvav trend Euroopas, kuna siserändajatest naised täidavad lünka hooldusteenustes, mida riiklike investeeringute abil pole suudetud tagada. Tegeldes rännet käivitavate teguritega (nt majanduslike võimaluste puudumine

päritoluriikides, konfliktid, tagakiusamine ja inimõiguste rikkumine), tuleb samaaegselt austada ja kaitsta ka sisserännanud naiste õigusi, sealhulgas turvalist, õiglast ja inimväärset tööd.

Hoolduse järjepidevus on oluline küsimus ka maapiirkondade naistele. Naiste töö on maapiirkondade majanduse jaoks asendamatu (kuigi tihti tasustamata); see hõlmab erinevaid tegevusi, nagu põllumajanduslik tootmine ja turustamine, toiduainete töötlemine ja tarnimine, kodukoristus ja pesupesemine, laste kasvatamine ja õpetamine, eakate ja haigete eest hoolitsemine, puu- ja köögiviljade kasvatamine ning koduloomade eest hoolitsemine. Feministliku majandusmudeli kontekstis hinnatakse ja toetatakse keskkonnakaitse eesliinil olevaid maanaisi nende tohutu panuse eest säästvasse arengusse.

2.2.4 Euroopa hoolduskokkulepe

Hoolduspoliitika ja hooldusteenuste osutamine on lahutamatu seotud naiste ja meeste võrdõiguslikkuse saavutamiseks. Taskukohaste, kättesaadavate ja kvaliteetsete hooldusteenuste nappus enamikus ELi riikides ning asjaolu, et hooldus pole naiste ja meeste vahel võrdselt jagunenud, piiravad naiste osalemist ühiskonnaelus, majanduses, kultuuris ja poliitikas.

Me vajame kiiresti hoolduskokkulepet. Selline kokkulepe toetaks jõulisemaid poliitika, eriti mis puudutab inimeste hooldusvajaduste rahuldamist Euroopas inimese elutsükli vältel. Hoolduskokkulepe hõlmab investeringuid hooldusteenustesse, töö- ja eraelu tasakaalustamise poliitikatesse ning Euroopa hooldussektori väärtustamist, eriti seoses töötingimuste ja töötasuga, kuna hooldussektoris töötavad valdavalt naised ning see on sooliselt segregeeritud tööturu üks suurimaid sektoreid.

VÄÄRTUSTAGE HOOLDUST KUI MAKROMAJANDUSLIKU RAAMISTIKU PÕHIELEMENTI, VÕTTES VASTU EUROOPA HOOLDUSKOKKULEPPE

3. PEATÜKK: FEMINISTLIKU TULEVIKU ÜLESEHITAMINE: NAISED, TÖÖHÕIVE JA MUUTUVA TÖÖTURU VÄLJAKUTSED

Paljudes ühiskondades valitsev taastootmiskriis - alates noorte haridus- ja tööhõivekriisidest kuni eakate hoolduskriisini - ei lahene ilma hooldust ja sotsiaalset taastootmist ümber korraldamata. ” Professor Christa Wichterich, vanemteadur ja sõltumatu teadlane

3.1. Feministlik majandus ning tasustatud ja tasustamata töö muutuv iseloom

Hooldusmajandust propageerivad feministlikud majandusteadlased lähtuvad arusaamast, et tasustatud töö muutub järjest mitteametlikumaks, ebakindlamaks ja raskemini kättesaadavaks. Nad väidavad, et ühiskonnal tuleb välja töötada uus nägemus tööst ning uus põhissetuleku hankimise mudel. Nende arusaama kohaselt on ühiskonna poolt vajatava töö kõige tähtsamaks eesmärgiks hoolitsemine ning eksistentsi tagamine.

Sellest lähtuvalt pakub feministlik majandusmudel välja idee töö mõiste ümberhindamisest, kasutades miinimum- ja maksimumpalka ning tööde ümberjaotamist, mille eesmärgiks on sooliste stereotüüpide kaotamine. Lisaks seatakse eesmärgiks kõigi inimeste tööaja üldine lühendamise, mis võimaldaks nii naistel kui meestel hooldust ja töölkäimist paremini tasakaalustada. Lõpuks, ning mis on sama oluline, omistab feministlik majandus üliolulise rolli riiklikule infrastruktuurile ja avalikele teenustele alates tervishoiust kuni ühistranspordini jne.

3.2. Naiste praegused ja tulevased väljakutsed tööturul

Rohkem kui 10 aastat pärast 2008. aasta ülemaailmset finants- ja majanduskriisi, mis tõi kaasa massilise töökohtade kadumise, on paljude arenenud riikide majanduse taastumine olnud veel üsna habras.

Maailm seisab jätkuvalt silmitsi suurte tööhõiveprobleemidega, eriti mis puudutab naisi ja tütarlapsi. Enamikus riikides pole tööturul täielikult taastunud ei kvantiteedi ega kvaliteedi mõttes. Samal ajal on sissetulekute ebavõrdsus nii riikide vahel kui riikides endis suurenenud. Paljudes arenenud riikides on tööpuudus jätkuvalt kõrge ning halvenenud on ka töötingimused.²⁸

Paljudes ELi riikides kasutatakse üha laialdasemalt lepinguid, mis erinevad standardsest töölepingust, st tähtajatu täistööajaga töölepingust, mis tagab sotsiaalsed õigused kogu elutsükli vältel, sealhulgas pensionid. Tõsiseks mureks on töökoha säilimise, töökoha kvaliteedi ning niisuguste lepingute ülemäärase ja/või vääralt kasutamise võimalik negatiivne mõju võrdsusele, tootlikkusele ja majanduskasvule, ettevõtete ausale konkurentsile ja sotsiaalkaitsesüsteemide jätkusuutlikkusele.²⁹

Rahvusvahelised vaatejad on märkinud, et kiiresti levivate ebatüüpiliste töötegemise vormidega kaasnev töökoha ebakindlus, isoleeritus, vägivald ja vähene esindatus mõjutab eelkõige naisi ning nende positsiooni Euroopa tööturul. Juba praegu eksisteeriv suur ebavõrdsus, nagu erinevused meeste ja naiste palkades, pensionides, hoolduses ja eluaegsetes sissetulekutes, võivad muutuval tööturul veelgi süveneda.³⁰

3.2.1. Vananev ühiskond ja hooldusvajadus

Feministide jaoks on suureks murekohaks 'naiselikeks' peetavate tööde väiksem väärtustamine patriarhaalses soohierarias. Euroopa elanikkond vananeb, samas ei saa hoolitsemist vanemate põlvkondade eest, kes elavad kauem ja sõltuvad aina enam hooldusest, mõtlematult panna naissoost pereliikmete, naabrite ja teiste inimeste õlule. On hädavajalik, et rakendaksime meetmeid tegelemaks kiiresti kasvava tasustamata hoolduskoormusega, mis mõjutab negatiivselt naiste võimalusi osaleda tööturul ja teha tasustatud tööd. Samuti on vaja tegelda hooldussektoris töötavate madalapalgaliste ning väheväärtustatud töötajate vajadustega. Euroopa institutsioonid ei ole kasvavast hooldusvajadusest tingitud väljakutsetega hakkama saanud ning on veel väga kaugel jätkusuutliku hooldusmudeli väljatöötamisest inimõiguste raamistikus, mis sillutaks teed 'toimimisvõime'* kontseptsioonis sisalduvale enesemääratlusele ja valikuvabadusele.

3.2.2 Interseksionaalsuse väljakutsed Euroopa tööturul

Tööhõive määrad on mõnede naiste rühmade puhul väga murettekitavad. Noored naised, puuetega naised ja rahvusvähemustesse kuuluvad naised seisavad silmitsi eriti suurte probleemidega.

Sisserändajatest naised mängivad tööturul olulist rolli ning annavad väärtusliku panuse majandusse ja ühiskonda. Märkimisväärsest panusest hoolimata seisavad nad silmitsi suurte takistustega tööturule integreerumisel. Väljaspool ELi kvalifikatsiooni omandanud kõrgharidusega sisserännanud naised töötavad kaks korda suurema tõenäosusega madalamat kvalifikatsiooni nõudvatel töökohtadel võrreldes ELis kvalifikatsiooni omandanud ning samaväärse haridustasemega kohalike naistega.³¹ Tööd leiavad sellised naised enamjaolt traditsioonilistes soolistatud naiste rollides - koduabiliste ja hooldajatena kodumajapidamistes; nad töötavad majutuse ja toitlustuse, tervishoiu ja sotsiaaltöö, tootmise, haldus- ja tugiteenuste valdkonnas, kus nad teevad väikese tasu eest pikki tööpäevi ning kus valitseb suur ekspluateerimise oht, eriti kodumajapidamistes töötamise korral.

Suur hulk naisi siseneb teistesse riikidesse võõrtöölise abikaasana, mis võib aga mõjutada nende õiguslikku seisundit, piirata nende õigusi ning muuta nad abikaasast sõltuvaks, eriti algusaastail enne alalise elamisloa ja töötamise õiguse saamist.

* Toimimisvõime (*agency*) on seotud sündmustega, milles indiviid on nii osaline kui ka sündmuste põhjustaja s.t. indiviid võiks igas sündmuste käigu etapis ka teisiti toimida; indiviidi võimekus 'teisiti toimida' viitab võimekusele sekkuda või hoiduda sekkumast selleks, et konkreetseid protsesse või olukordi mõjutada; tegutsemine on seotud nii teadliku ja ettekuvatsetud kui ka ettekuvatsemata tagajärgedega.

http://www.doktorikool.ut.ee/kstt/term/ET/kategooriad/sotsioloogia/agency_sots

Paljud naised sisenevad riiki töötamise eesmärgil, kuigi enamik neist pole enne saabumist töökohta leidnud. Suur osa neist on riiki sisenenud varjupaigataotlejate ja põgenikena, moodustades tööturul eriti haavatava naiste grupi, kuna nende õiguslik seisund sõltub aeganõudvast varjupaiga taotlemisest, lisaks teeb töö saamise keeruliseks see, et nende jaoks pole midagi püsivat ja alalist.

Puuetega naised puutuvad töömaailmas kokku mitmesuguste takistustega. Noored tütarlapsed võivad vajada konkreetseid programme ligipääsu saamiseks haridusele ja karjäärivõimalustele. Tööealised naised seisavad silmitsi tööturule sisenemise ning tööjõus osalemise takistustega. Mittesobivad töökeskkonnad, madalad palgad ning töökohtade puudumine jätavad paljud puuetega naised sõltuma riiklikest toetustest ning sunnivad nad vaesusesse. ELis on puuetega naiste tööhõive tõenäosus väiksem kui puuetega meestel või puueteta naistel; puuetega naiste puhul on täiskohaga töötamise tõenäosus väiksem ning neile makstakse vähem kui kõigi teiste rühmade töötajatele.³² Puuetega naised kogevad tööl tihti seksuaalset vägivalda, nende õiguskaitseüsteemist abi saamist raskendab soo ja puude omavaheline kombineerumine.

Maapiirkondades elavate naiste tööhõive määr on madalam kui maapiirkondades elavatel meestel. Täiendavad takistused, millega maanaised kokku puutuvad ning mis neid süvendavad, on tingitud soo ja muude diskrimineerimise aluste põimumisest, mida tuleb samuti tööhõivepoliitikates käsitleda.

EL PEAB VASTU VÕTMA NAISTE JA MEESTE VÕRDÕIGUSLIKKUSE EDENDAMISE TERVIKSTRATEEGIA, MIS KÄSITLEKS KÕIKI NAISI NING KEHTESTAMA MEETMED, MIS KÄSITLEVAD KONKREETSEID TAKISTUSI, MILLEGA SEISAVAD SILMITSI NAISED, KES VÕIVAD KOGEDA KA MUID DISKRIMINEERIMISE JA TÕRJUTUSE VORME.

SEADA EESMÄRGID NAISTE VAESUSE VÄHENDAMISEKS, SEALHULGAS LASTE VAESUSE VÄHENDAMISE KONTEKSTIS, ERITI KOKKUHUIUMEETMETEST ENIM MÕJUTATUD NAISTE PUHUL, NAGU ÜSIKEMAD, NAISPENSIONÄRID, ROMA NAISED, SISSERÄNNANUD NAISED JA VÄHEMUSTE HULKA KUULUVAD NAISED, PUUETEGA NAISED JA MAAPIIRKONDADES ELAVAD NAISED.

3.2.3 Digitaalmajanduse väljakutsed - naiste väljakutsed jäävad samaks nii internetis kui väljaspool interneti

IKTd võib õigustatult pidada kiiresti kasvavaks sektoriks, paljutöotavaks valdkonnaks tulevase tööhõive jaoks ning sektoriks, mis on tugevalt seotud innovatsiooniga. Siingi näeme endiselt soolist dünaamikat ja segregatsiooni, mis on väga sarnane sellega, mida võib leida enamikus teistes majandussektorites." - Catherine André ja Marzia Bona, ajakirjanikud

Digitaalsed turud, tooted ning ülemaailmne [finants]tegevus kasvavad ekspansiivselt, hõlmates IKT sektori töökohti, digitaalseid platvorme, 'tehisintellekti' alamvaldkonnana käsitletavat masinõpet, küberturvalisust jne. Käimas on vaikne revolutsioon. Digitaliseerimisega avanevad võimalused naiste sotsiaal-majandusliku iseseisvuse suurendamiseks võivad toimida ümberkujunduste hoovadena, kui neid rakendada feministlikku majandusmudelit ja selle põhiprintsiipe järgides. Kuid praegune digitaalsete turgude finantsiline prioritseerimine süvendab traditsioonilistes majandusmudelites juba varem ilmnunud probleeme ja seega naiste ebavõrdsust ning ebakindla töö kasvu.

Teaduse, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika (STEM) valdkonnaga seotud ametites on naised ainult 14%. ELi 8 miljonist IKT spetsialistist on vaid 17% naised.³³ Digitaalajastu majandus- ja sotsiaalpoliitikat kujundavad valdavalt mehed. ELi digitaalstrateegia praegune rakendamine on soodustanud soolise digilõhe kasvu ning on järjekindlalt kahjustanud digitaalvaldkonnas tegutsevaid naisettevõtjaid ja juhte, kuna seab esikohale patriarhaalsetele kontseptsioonidele tugineva majanduskasvu. Naiste osaluse suurendamine digitaalsel tööturul tooks aastas juurde 16 miljardit eurot ja

aitaks kaasa lõhet ületavate digitaalsete uuenduste arendamisele ning võimaldaks luua digitaalse ruumi, mis ei ole naistele mitte üksnes turvaline, vaid kus nad võtaksid ka juhtrolli.

3.2.4. Inimväärne töö juhutöömajanduses

Kuigi mõned majandussektorid on alati juhutöid (lühiajalisi ja ühekordseid tööotsi) kasutanud ning tänu sellele ka ellu jäänud, ei tähenda see veel seda, et erasektor või riikide valitsused oleks loonud vajamineva raamistiku juhutöötajate õiguste kaitsmiseks. Sageli pole sellistes valdkondades töötavad inimesed ametiühingutesse koondunud ja neil puuduvad vahendid, et pidada läbirääkimisi standardiseeritud palgamäärade, sotsiaalse kaitse või näiteks lapsehooldus- või haiguspuhkuse hüvitiste üle. Ühiskonnas, kus laste eest hoolitsemine ja muud hooletööd on naiste kanda, kahjustab niisuguse infrastruktuuri puudumine eelkõige naisi. Olukorda raskendab FIEna platvormitöö tegemine, kus tasu määrad paneb paika kõrge kasumimarginaaliga firma, töö tegija ise saa aga äraelamist võimaldavat sissetulekut.

Naiste jaoks tähendavad sellised arengud eelkõige ebakindlust. Nende jaoks muutub inimväärse töö saamine tugevalt soolistatud tööturul, kus on üha vähem ametiühingute poolset kaitset, st kollektiivläbirääkimisi ning üha rohkem ebatüüpilist tööd, pigem erandiks kui reeglits. Olukord on kehvem nende naiste jaoks, kes kogevad muude tegurite hulgas klassi, rassi, seksuaalse sättumuse, puude, vanuse või sisserändaja staatuse tõttu mitmesugustes ning omavahel põimunud vormides asetleidvat diskrimineerimist.

NAISTELE TULEB TAGADA LIGIPÄÄS INIMVÄÄRSELE TÖÖLE, SH INIMVÄÄRSELE SISSETULEKULE, VÕRDSELE TÖÖTASULE, TURVALISUSELE, ISIKLIKULE ARENGULE JA PIISAVALE SOTSIAALKAITSELE.

SOOVITUS ON, ET EUROOPA SOTSIAALKAITSE JA TURVALISUSE STRATEEGIA AITAKS KAASA VÕRDSE TEGUTSEMISRUUMI LOOMISELE NII NAISTELE KUI MEESTELE NING TERVES EUROOPA LIIDUS, ET TULLA TOIME KIIRESTI MUUTUVA TÖÖMAAILMA VÄLJAKUTSETEGA

VALITSUSED PEAKSID KEHTESTAMA KÕIGI SEKTORITE JAKS TÖÖALASED MIINIMUMNÕUDED NING TAGAMA LIGIPÄÄSU SOTSIAALKAITSELE KÕIGILE NEILE, KES VÕIVAD KVALIFITSEERUDA FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJAKS, KUID KELLEL PUUDUB TURVALINE TÖÖKESKKOND. ETTEVÕTTED PEAKSID TAGAMA KÕIGILE ÕIGLASE PALGA, INIMVÄÄRSED TÖÖTINGIMUSED NING LIGIPÄÄSU ÕIGUSTELE NING PANEMA NAD VASTUTAMA, KUI NEID NÕUDEID EI TÄIDETA

VIITED

¹ European System of Accounts (ESA) 2010 annexed to Regulation (EU) No 549/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on the European system of national and regional accounts in the European Union Text with EEA relevance (OJ L 174, 26.6.2013, pp. 1–727)

² Perkins, P. E. (2009), "Feminist ecological economics", in Gowdy, J.M. (Ed.), Economics Interactions with Other Disciplines, Volume II, EOLSS Publications, Oxford, pp. 192–205. Available at: http://base.socioeco.org/docs/doc-88_en.pdf

³ Feministliku majandusmudeli (*Purple Economy*) kui nägemuse sooliselt võrdõiguslikust ja jätkusuutlikust majandusest töötas esimesena välja Ipek Ilkcaracan EWLi Türgi naisorganisatsioonide ühendusest. Esialgses mudelis on lisaks kolmele siin toodud sambale (st sotsiaalhoolekanne, tööturu reguleerimine ja feministlik makromajanduslik raamistik) veel neljas samm - maamajandus ja põllumajanduspoliitika. Feministliku majandusmudeli varasemat kirjeldust vt Ilkcaracan (2013) (http://www.genanet.de/fileadmin/user_upload/dokumente/Care_Gender_Green_Economy/Int_WS_Sustainable_Eco)

[nomy_Green_Growth_who_cares_EN.pdf](#)); või Ilkharacan (2016) (<https://www.taylorfrancis.com/books/e/9781317239017/chapters/10.4324%2F9781315627762-13>); samuti lühitutvustus: <https://www.iwraw-ap.org/ipek-ilkharacan-purple-economy/>.

⁴ UN Women (2015), Why Macro-economic Policy Matters for Gender Equality, Policy Brief, No 4. Available at: www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/12/macro-economic-policy-matters-for-gender-equality

⁵ European Women Lobby (2016), Together for a Feminist Europe: Strategic Framework 2016-2020. Available at: https://www.womenlobby.org/IMG/pdf/european_women_s_lobby_strategic_framework_2016-2020.pdf

⁶ Feministliku majandusmudeli (*Purple Economy*) kui nägemuse sooliselt võrdõiguslikust ja jätkusuutlikust majandusest töötas välja Ipek Ilkharacan EWLi Türgi naisorganisatsioonide ühendusest. See põhineb neljal sambal, milleks on: riigipoolne hooldusteenuste osutamine, õigus tasulisele puhkusele, riigi spetsiifiline poliitika maapiirkondade hooldusvajaduste rahuldamiseks ja makromajandusliku keskkonna põhitähelepanu keskendumine hooldusteenustele.

⁷ Vt Ferber, M. A. and Nelson, J. A., (eds.) (1993) *Beyond Economic Man: Feminist Theory and Economics*. Chicago/London: University of Chicago Press; and Young, B., Bakker, I. and Elson, D. (eds.) (2011), *Questioning Financial Governance from a Feminist Perspective*, London/New York: Routledge

⁸ Dengler, C. and Strunk, B. (2018), "The Monetized Economy versus Care and the Environment: Degrowth Perspectives on Reconciling an Antagonism", in *Feminist Economics*, Vol. 24, Issue 3

⁹ European Parliament report and resolution of 15 January 2019 on Gender equality and taxation policies in the EU (2018/2095(INI)). Available at: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0416_EN.html
Eesti keeles https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0416_ET.html

¹⁰ Ibid. Eesti keeles https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0416_ET.html

¹¹ Ibid. Eesti keeles https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0416_ET.html

¹² Tørsløv, T. R., Wier, L. S. and Zucman, G. (2018) "The Missing Profits of Nations", Working Paper 24701, National Bureau of Economic Research. Available at: <https://www.nber.org/papers/w24701.pdf>

¹³ Vt Council of Europe (2005), Gender budgeting. Available at: <https://rm.coe.int/1680596143>

¹⁴ European Institute for Gender Equality (2018) Gender budgeting: Mainstreaming gender into the EU budget and macro-economic policy framework. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available at: <https://eige.europa.eu/publications/gender-budgeting-mainstreaming-gender-eu-budget-and-macro-economic-policy-framework>

¹⁵ Need hõlmavad the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women (CEDAW), the European Commission's Communication on Incorporating Equal Opportunities for Women and Men into all Community Policies and Activities (1996), Treaty of Amsterdam (1997); Beijing Declaration and Platform for Action (1995) and all follow ups, and a series of Agreed Conclusions of the UN Commission on the Status of Women (CSW), the World Conference Against Racism (WCAR) and Sustainable Development Goals (SDGs).

¹⁶ Acheson, R. (2019), Women, weapons, and war: a gendered critique of multilateral instruments, Reaching Critical Will, a programme of the Women's International League for Peace and Freedom. Available at: <http://www.reachingcriticalwill.org/resources/publications-and-research/publications/10441-women-weapons-and-war-a-gendered-critique-of-multilateral-instruments>

¹⁷ Walby, S. and Olive, P. (2013), "Annex II. Economic aspects and legal perspectives for action at EU level", in European Added Value Assessment. Combating violence against women, EAVA 3/2013, European Added Value Unit, European Parliament. Available at: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/femm/dv/eav_violence-against-women-/eav_violence-against-women-en.pdf

¹⁸ The European Women's Lobby position paper on Violence against Women "Towards a Europe Free from All Forms of Male Violence against Women", (2010). Available at: <https://www.womenlobby.org/Towards-a-Europe-Free-from-All-Forms-of-Male-Violence-against-Women-December>

-
- ¹⁹ International Labour Organisation (ILO), Violence and Harassment Convention, C190, 21 June 2019. Available at: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C190
- ²⁰ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2012), Thematic study on the issue of violence against women and girls and disability. Available at: <https://www2.ohchr.org/english/issues/women/docs/A.HRC.20.5.pdf>
- ²¹ Reid, J. A. (2017), “Sex trafficking of girls with intellectual disabilities: an exploratory mixed methods study”, Human Trafficking Pro Bono Legal Center and National Disability Rights Network. Available at: <http://iofa.org/wp-content/uploads/2017/09/Trafficking-Disability-Fact-Sheet-Disability-Advocates-Investigators....pdf>
- ²² Fraser, N. (2016), “Contradictions of Capital and Care”, New Left Review, July/August 2016, 100. Available at: <https://newleftreview.org/issues/II100/articles/nancy-fraser-contradictions-of-capital-and-care>
- ²³ Ibid.
- ²⁴ 24 European Disability Forum, Independent Living & Social Services. Available at: <http://www.edf-feph.org/independent-living-social-services>
- ²⁵ Elson, D. (2012), “Un-paid care work in economic context” in European Women’s Lobby, European Women’s Voice: Her Future - Intergenerational solidarity from a gender equality perspective. Available at: <https://www.womenlobby.org/European-Women-s-Voice-Her-Future-Intergenerational-solidarity-from-a-gender?lang=en>
- ²⁶ European Institute for Gender Equality (2017), The economic benefits of gender equality. Available at: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/economic-and-financial-affairs/economic-benefitsgender-equality>
- ²⁷ European Investment Bank (2016), “EIB takes Investment Plan for Europe well over half its target and approves first gender strategy”. Available at: <https://www.eib.org/en/press/all/2016-339-eib-takes-investment-plan-for-europe-well-over-half-its-target-and-approves-first-gender-strategy>
- ²⁸ International Labour Organization (2017), Gender dimensions of employment trends and future of work: Where would women work next?, EMPLOYMENT Working Paper No. 222. Available at: https://www.ilo.org/employment/Whatwedo/Publications/working-papers/WCMS_613273/lang--en/index.htm
- ²⁹ European Institute for Gender Equality (2017), The economic benefits of gender equality. Available at: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/economic-and-financial-affairs/economic-benefitsgender-equality>.
- ³⁰ International Labour Organization (2017), Gender dimensions of employment trends and future of work: Where would women work next?, EMPLOYMENT Working Paper No. 222. Available at: https://www.ilo.org/employment/Whatwedo/Publications/working-papers/WCMS_613273/lang--en/index.htm
- ³¹ RAND Europe (2008), Migrant women in the EU labour force. Prepared for the European Commission, Directorate General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunity (DG EMPLOY). Available at: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/index.cfm?action=media.download&uuid=A77D3B8-90AC-3D46-7F52E41D1157FE6C>
- ³² European Parliament (2017), Discrimination and Access to Employment for Female Workers with Disabilities, Study for the EMPL Committee, Directorate-General for Internal Policies, Policy Department A: Economic and Scientific Policy. Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/602067/IPOL_STU\(2017\)602067_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/602067/IPOL_STU(2017)602067_EN.pdf)
- ³³ European Institute for Gender Equality (2018), Digitalisation and gender equality in the European Union(factsheet). Available at: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-and-digitalisation-european-union>